

REAL ACADEMIA DE DOCTORS

L'amor i el desamor en les parelles d'avui

•

Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari electe

Excm. Sr. Paulino Castells Cuixart

Doctor en Medicina i Cirurgia

A l'acte de la seva recepció, 14 de març de 2006, i

discurs de contestació de l'acadèmic de número

Excm. Sr. Joan Trayter i Garcia

Doctor en Ciències Econòmiques i Empresarials

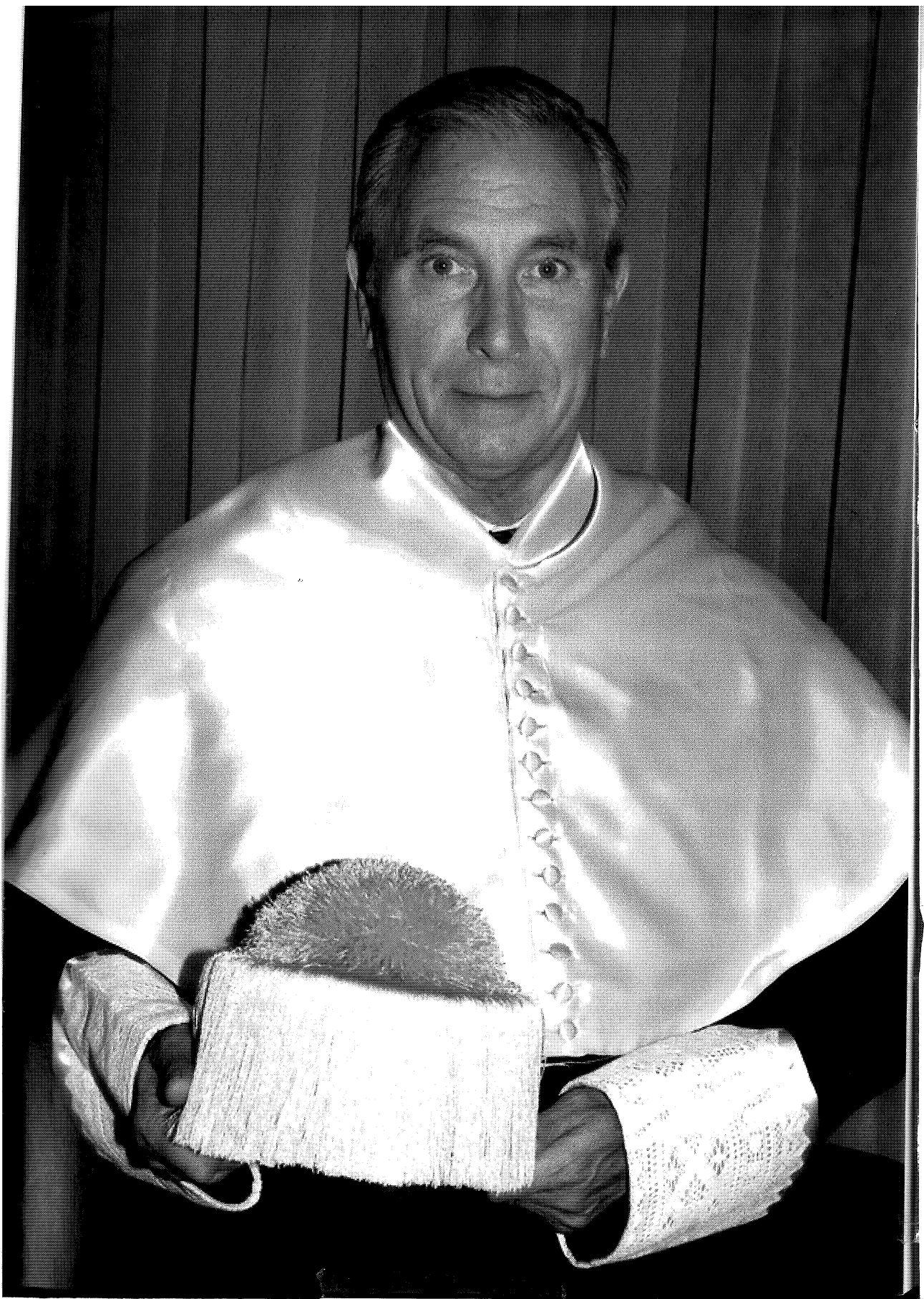
Barcelona

2006

Dr. Paulino Castells Cuixart

L'amor i el desamor en les parelles d'avui

REIAL ACADEMIA DE DOCTORS
-Publicacions-

Excel·lentíssim Sr. Degà President,
Excel·lentíssims Srs. Acadèmics,
Senyores i Senyors,

Voldria que aquestes paraules prèvies al Discurs d'Ingrés em permetessin expressar en primer lloc l'agraïment que sento pel fet que se m'hagi atorgat la possibilitat d'entrar a formar part d'aquesta il·lustre Reial Acadèmia, i així voldria explícitament manifestar-ho al seu Degà President, Excm. Dr. Josep Casajuana, i també als Excms. Drs. Acadèmics que han tingut la bondat d'avaluar-me i apadrinar el meu ingrés, Excms. Drs. Carles Ballús, Rafael Orozco (a.p.d.), Miquel Sánchez-Turet, Manel Subirana y Pau Umbert.

De manera molt especial, voldria manifestar igualment el meu agraïment a l'Excm. Dr. Joan Trayter, un dels Acadèmics que amb més entusiasme han impulsat aquesta Reial Corporació. Ampurdanès il·lustre, reconegut expert en matemàtiques, habilitós economista i apassionat barcelonista que, fins i tot, ha arribat a la presidència del

Barça; però, per sobre de tots el seus mèrits que en té molts, per a mi es l'amic sincer i el mestre entranyable que vaig tenir la sort de conèixer quan jo era ben petit a l'Escola Pía Balmes, l'estimat "Can Culapi" de la meva infantesa. Amb en Joan, després d'acabar l'escola, hem seguit en estret contacte any darrera any fins a l'actualitat. Un dia, no fa pas gaires mesos, l'amic Joan amb va dir: "Paulino, vull que tu estiguis a la Reial Acadèmia de Doctors". Jo sabia que li feia molta il·lusió tenir en aquesta prestigiosa Corporació el seu alumne. I espero haver-lo complagut.

També il·lustres catedràtics m'acompanyen avui. I representats de la Universitat Internacional de Catalunya i de la Universitat Abat Oliva CEU. En aquestes dues prestigioses institucions tinc l'honor de formar part del seu claustre docent.

També voldria agrair aquí la presència dels meus estimats familiars, germans, oncles, fills i la meva preciosa i imprescindible esposa Vicky, i en especial de la meva mare, una joveneta de vuitanta-tres anys i al mateix temps genial artista amb molta espenta. El meu pare des de el cel també deu estar joiós d'aquest acte. I no vull oblidar-me dels meus companys d'escola i d'universitat, i d'altres amics i col·legues, tots entranyables, que també han volgut acompanyar-me avui en aquest solemne acte. Gracies a tothom.

Bé, dits aquests sentits agraïments, vull comentar-los el que pretenc en el meu Discurs d'Ingrés. El títol, "L'amor i el desamor en la parella d'avui", l'he triat perquè m'ha semblat de màxima actualitat. Els que coneixen la meva tasca

professional en el camp de la psiquiatria de la família, saben que en aquests darrers anys la temàtica de la relació de parella la tinc molt present en els meus escrits, ja sigui en els articles de contingut mèdic com en els llibres de divulgació que vaig publicant.

Tots sabem que els lligams de la relació amorosa canvien vertiginosament en l'actualitat. Pràcticament una de cada tres parelles es trenca al poc temps d'iniciar la seva relació. De tal manera que ja estan sorgint veus d'alarma, en boca de sociòlegs, que adverteixen de que la actual vida de parella es més inestable del que socialment seria recomanable. En el fons, no perdem de vista que amb tantes trencadisses de relacions maritals, canviem la nostre societat, tot presentant avui un nou panorama conformat per l'augment d'altres situacions de convivència: llars monoparentals, nous solters, separats amb fills que viuen a casa dels respectius pares, famílies reconstituïdes, etc. I aquesta es una nova panoràmica de la població fins ara totalment desconeguda i amb conseqüències socials que encara no podem preveure.

Crec, sincerament, que la relació negativa de la parella té una importància cabdal en la gènesi de la psicopatologia dels nens, dels adolescents, i de l'estructura familiar en general: el que jo englobo en el ampli terme de psiquiatria de la família. A aquesta pràctica professional d'atendre conflictes de parella, hi he arribat a través dels quasi quaranta anys de pràctica professional que porto a sobre, a base d'entrevistar milers de pares i mares que m'han explicat quantitat d'intimitats de les seves vides matrimonials i de l'entrellat de les seves relacions. Tot plegat, si es mira d'una manera superficial l'escena de l'entrevista mèdica, no sembla que la problemàtica marital tingui cap relació amb el motiu de

consulta que em presenten els progenitors: que si al fill se l'hi escapa el pipí, que si té uns tics persistents, que si té un retard en l'aprenentatge escolar, que si té problemes per anar a dormir, que si no menja... Però, després d'esgarrapar una mica amb aprofunditat l'interrogatori, en nombrosos casos m'ha quedat ben palès que sí que hi ha una estreta relació entre la mala situació de la parella i la simptomatologia dels fills.

Per aquestes raons he escollit aquest tema de l'amor i el desamor en les parelles dels nostres dies, i voldria poder explicar-los en el propers minuts les característiques fonamentals de la relació amorosa, la qual en la majoria de casos es materialitza en una aliança matrimonial i en un desig de descendència. Crec que la dinàmica que porta a l'enamorament condiona la manera com s'educaran i seran els fills. Així, depèn molt de com siguin, en primer lloc, els amants; per entendre, després, com seran els progenitors, i també, òbviament, per veure més endavant com resultaran els fills.

I un cop feta aquesta breu introducció, i amb la vènia de la Presidència, iniciaré el discurs.

L'AMOR I EL DESAMOR EN LES PARELLES D'AVUI

*Els matrimonis entren en conflicte
no quan es barallen, sinó quan badallen.*

JARDIEL PONCELA

La dinàmica de la vida en parella en general

En realitat la parella no és altra cosa que el resultat d'un procés de reducció sociològica de l'organització de la tribu. Així, el pas d'una formació de vida tribal a una relació dual (de dues persones) fou un gran esdeveniment social, del qual continuem beneficiant-nos.

Òbviament, la constitució de la parella ha anat canviant amb el pas del temps, encara que les més reconegudes i autèntiques sempre hagin estat basades en una elecció amorosa, que encara segueix en peu a pesar del materialisme de la nostre època.

El projecte -explícit o implícit- d'una parella consisteix a mantenir una certa permanència al llarg de la història, és a dir, la continuïtat dels orígens en la seva descendència. Hi ha una mena de desig d'immortalitat que s'ha d'alimentar cada dia amb una maduració individual de cadascun dels components, amb un reconeixement de les diferències i una acomodació recíproca de les personalitats.

És evident que la vida en parella facilita la maduració dels seus membres, però també ofereix un marc protector per a l'home i per a la dona. L'enriquiment espiritual de cada membre de la parella contribueix a reforçar-ne la cohesió. Hi ha unes forces centrípetes (que actuen cap endins) -la més important de les quals és l'amor- que incideixen en la parella i que han de conjugar-se i aprofitar-se per contrarestar les forces centrífugues (que es dirigeixen cap enfora) de cadascun dels components, que, al contrari, tendeixen a desfer la unió de la parella. Tots sabem que els punts de ruptura són nombrosos en la vida d'una parella i condueixen a abundants situacions de crisi.

De la mateixa manera que la persona individual, la parella evoluciona a còpia de conflictes i crisis que han de servir per enfortir-ne l'estructura. En superar els problemes que es van presentant, la parella va madurant. Fins i tot la separació i el divorci poden presentar una forma de maduració psicològica per a alguns. Però no oblidem que hi ha parelles -i moltes- que són capaces d'evolucionar sense separar-se tot assumint un compromís d'unió, encara que aquest hagi estat construït inicialment sobre bases incertes.

Es diu que tot conflicte fa madurar, i és cert, però amb la condició que sigui reconegut com a tal per la parella. Les crisis, doncs, que se succeiran inevitablement en la vida marital, tenen certament la capacitat de fer madurar i són un factor d'evolució, sempre que se'n tingui consciència i es busqui el manteniment de la cohesió dels cònjuges.

Un cop dit tot això, ja estem en condicions de contemplar el panorama de la relació amorosa que tenim avui dia.

El nou llenguatge de l'amor

Veient com estan les coses, una mica embolicades a l'hora d'identificar les diverses formes de relació afectiva entre els éssers, algunes d'aquestes abans insòlites o encobertes i ara més freqüents i exhibides sense embuts, ha estat necessari buscar de pressa i corrents una paraula com més neutra millor que pogués designar qualsevol tipus d'unió sense ferir ningú. I la paraula elegida és, sens dubte: parella.

Vet aquí, doncs, un terme comodí encertat, que com que significa tantes coses no té un contingut precís. En aquest sentit, pot aplicar-se a dues persones sense més ni més, ja siguin nuvis, casats, amants, ballarins, passejants o tennistes que disputen un partit de dobles. Més encara: cadascun dels components d'aquests variats binomis pot referir-se a l'altre com "la meva parella", però seria just que precisés si és laboral, esportiva, circumstancial, sentimental o de la naturalesa que sigui.

No seré jo qui critiqui el terme "relació de parella" que s'ha imposat de manera incontestable en el llenguatge col·loquial i fins i tot jurídic. El que sí que ha d'aclarir la societat -i que ja prou maldecaps dóna a juristes i governants- és el tipus de reconeixement social que dóna a les parelles, be siguin matrimonials, conjunturals, estables, de fet... com també les noves formes que puguin anar sorgint en el futur.

I com entenen els joves els prolegòmens de la seva relació de parella? Perquè arribar a dir ells que són "nuvis" ho fan poc sovint, oi? També m'atreviria a preguntar-vos quantes

vegades un jove us presenta la seva parella com “la meva promesa” o “el meu promès” . Més aviat poques, oi? Així doncs, hi ha moltes creacions del llenguatge quotidià per evitar parlar de “nuvi” i “núvia” o “promès” i “promesa”. Es prefereix parlar de “el meu amic”, “la meva companya”, “la meva noia”, “el meu col·lega”, quan no es fan servir candoroses expressions eufemístiques i bigarrades, com “el noi amb el qual surto” i “la noia amb la qual surto”. Tot s’hi val per tal d’evitar sobre tot el terme tradicional de “promès/a”, en el qual se sobreentén “promès/a en matrimoni”, la qual cosa comporta un grau de compromís que molts joves d’ara sembla que miren de defugir.

La relació de parella avui

Cert que moltes parelles d’avui no s’identifiquen necessàriament amb el matrimoni, tot i que quasi sempre hi coincideixen. Les parelles menys convencionals se’n van a viure junts i compten que s’entendran bé en la vida diària, però no necessàriament tenen un compromís de continuïtat. Això sí: pensen que continuaran vivint junts com a projecte de vida compartida. És a dir, entre ells hi ha un compromís d’estabilitat i de fidelitat, però no hi ha necessàriament un compromís de pervivència. No es prometen fidelitat solemnement i l’exclusivitat sexual se sobreentén, ja que l’acord de viure junts també inclou el de la fidelitat mútua. En aquesta opció lliurement escollida, la ruptura és una possibilitat: una possibilitat que sempre és present.

Amb tot, és evident que el contrast amb els comportaments amorosos de les generacions anteriors és

molt fort. En bastants parelles actuals pot no aparèixer en cap moment un compromís social solemnement ratificat, però, això no obstant, el compromís personal és molt important. Així, sembla que es dóna menys importància al compromís extern a favor del compromís individual, com si es volgués que solament la voluntat de les dues persones, i no cap forma legal o ideològica, obligui una parella a mantenir-se unida.

No s'ha de ser gaire sagaç per veure que actualment s'atorga tanta importància a la novetat i a la innovació en tots els aspectes de la relació de parella que és difícil reconèixer la bondat de les associacions per a tota la vida. En certa manera, l'afany de durada sembla un tret arcaic que acompanya la parella actual, i alhora és un aspecte menyspreat teòricament per una societat en què tot es renova perquè tot esdevé obsolet i caduc de seguida.

N'hi ha que opinen que, en les societats tradicionals, el matrimoni significava bàsicament trobar la seguretat i escapar de la precarietat, mentre que en les societats modernes el matrimoni sembla que signifiqui primordialment buscar la felicitat. Així doncs, ja no es tracta de sobreviure sinó de ser feliç amb l'altre.

Encara que, com adverteix el meu amic i eficaç col·lega novaiorquès Luis Rojas Marcos: "Les parelles d'avui tenen unes expectatives gairebé inassolibles: volen ser els millors amics, els companys ideals, amb una sexualitat inesgotable, amb amor èpic..."

Però no siguem pessimistes, perquè el matrimoni pot haver perdut estabilitat però no pas l'atractiu. I això és així perquè la parella que es construeix dins el matrimoni es configura com el punt de referència fonamental al qual aferrar-se, un dels pocs que dona sentit a la vida.

El sentit actual del compromís

Avui dia es concep la relació de parella com l'aliança lliure i voluntària entre dues persones que mantenen un vincle afectiu, que sovint es formalitza mitjançant un contracte legal i altres vegades sense papers.

Però la vida matrimonial, la relació humana més complexa que hi ha, solament pot ser aglutinada per un vincle poderós que estigui per sobre dels diversos ingredients que constitueixen l'entramat de la relació conjugal: afectivitat, sexe, repartiment de tasques, economia, temps d'oci, etc. I aquest vincle a què em refereixo és el compromís.

A grans trets, l'acte de casar-se, d'unir-se per sempre amb una altra persona, comporta un alt grau de compromís, no solament amb el cònjuge, sinó també amb una nova entitat: el matrimoni. És la trobada entre dues existències (fins aquest moment eren dos estranys) que desitgen compartir l'amor, la convivència, les experiències, l'ajuda i la felicitat. És, doncs, la relació humana més intensa i complexa que hi ha, ja que reuneix elements explícits i implícits, conscients i inconscients, racionals i emocionals, condicionats per la

diversitat de personalitats, cultures, expectatives, valors i necessitats de cadascú.

Estaran d'acord amb mi que la relació de parella no és un procés estàtic, sinó que té un dinamisme permanent, generat per l'evolució de cada persona, els canvis constants en l'entorn social i les diferents etapes que es van succeint en el transcurs del mateix cicle vital de la parella: enamorament, festeig, casament, naixement dels fills, l'adolescència i la posterior independència d'aquests, la jubilació i la vellesa... Totes aquestes situacions introdueixen factors de desestabilització que poden erosionar el compromís amorós si no s'afronten adequadament els esdeveniments i aleshores la cohesió de la parella pot minvar.

Fins fa relativament poc temps -posem tres o quatre dècades-, l'home i la dona centraven els seus interessos mutus en el matrimoni. Per a la dona, la maternitat i la cura de la llar eren l'objectiu primordial i la manera que tenia de realitzar-se, mentre que l'home buscava companyia i suport afectiu, bo i aportant a la relació la protecció de la llar i l'ingrés econòmic resultant de la seva activitat laboral. Aquest era el clixé més generalitzat. I què queda d'aquesta concepció de la vida en parella? Més aviat poc. Els canvis profunds que ha experimentat la societat han tornat pràcticament obsolet aquest plantejament tradicional.

La revolució conceptual de la relació amorosa

El sistema de valors, la moral social, el repartiment de papers, el concepte de l'amor, la relació interpersonal, la

realització d'un mateix, la trobada sexual, la família, la definició d'allò masculí i allò femení... Tot ha experimentat una revolució conceptual en profunditat. Així mateix, la significació del sistema matrimonial ha canviat dràsticament: ja no el formen dues persones estretament lligades, amb papers ben definits de com han d'actuar segons el sexe, sinó dues persones lliures i independents que mantenen en alt grau la seva pròpia personalitat.

Cal no oblidar que força joves d'avui afronten el compromís matrimonial com un risc de perdre la pròpia individualitat. Així doncs, mantenir una relació "que respecti la independència" de cada cònjuge és l'ideal comú de moltes parelles d'avui. Al capdavall és un exponent de la filosofia contemporània segons la qual cada persona és un individu independent, que ha de tenir llibertat i autonomia per funcionar com a tal. És a dir: que els esposos ja no es pertanyen l'un a l'altre. Ja no son dos mitges taronges que es complementen, sinó dos taronges senceres i independents.

Els joves enamorats no han de perdre de vista que la relació de parella no limita la individualització de la persona, com pot semblar des d'una visió molt superficial, sinó que en certa manera la potencia: perquè fa aflorar el millor de cadascú per posar-ho a la cistella comuna de la convivència. Però, això sí, cada membre de la parella ha de perdre una mica d'individualitat per guanyar en pertinença i passar així a la complementarietat: el que popularment se sol anomenar la mitja taronja o l'ànima bessona, en terme més cursi.

És freqüent que aquests dos membres fundadors d'aquesta societat limitada tan original que és la parella no

acostumin a veure's ells mateixos com una part de l'estructura matrimonial. Al principi, cada cònjuge es veu com "un tot" en relació amb un "altre tot"; després, de manera progressiva, cadascú ha de convertir-se en "una part". I això és un inconvenient que té la persona educada en la cultura occidental: li costa veure-hi més enllà de l'individu. A més a més ja sabem que l'individualisme és un tic dolent de la nostre època.

Però també avui, curiosament, sembla que moltes parelles joves busquen un compromís sentimental "a l'antiga". Consideren que l'amor és més important que el sexe, i es tornen a plantejar el matrimoni per a tota la vida, encara que després, algunes vegades, se separin. S'adonen que, ara, el sexe és més fàcil i el compromís més difícil. La dona, per exemple, ja no valora la promiscuïtat, perquè no li dóna gaires satisfaccions. Prefereix estar enamorada i pensar en una idea de futur en una relació estable.

Certament, el concepte de parella és alguna cosa més que la suma de les parts, és una realitat diferent a cadascun dels membres, que es regeix per un conjunt de regles, objectius i funcions pròpies, i que s'insereix en un marc més ampli d'interacció familiar i social.

En aquest sentit, quan dues persones estableixen una relació seriosa, es van convertint de manera gradual i continuada en un sistema dotat d'entitat pròpia; van creant unes normes, unes regles, uns objectius nous, i introdueixen funcions diferents que generen responsabilitats i exigeixen una revisió de les expectatives i els desigs que cada membre tenia prèviament. Així doncs, s'ha de fer un salt qualitatiu

important de la individualitat de cada cònjuge a la pertinença d'un a l'altre. I que ningú no vegi això com una submissió o una claudicació de les personalitats respectives.

A tot el que acabo de dir cal afegir la perspectiva des de la qual s'afronta la relació matrimonial en la societat actual, que sovint condueix a la creació d'un tipus determinat d'estructura familiar, el qual anomenen els que ens dediquem a tractar aquesta problemàtica: "família precària". És aquesta família que ja neix mig coixa i no és sinó el resultat del pessimisme col·lectiu, fruit del temor davant les creixents xifres de ruptures i de divorci que presenten els matrimonis en les societats desenvolupades. Ja que unes estadístiques tan descoratjadores influeixen en l'ànim de tal manera que aquesta probabilitat de ruptura mina les expectatives de les parelles matrimonials i fomenta, com una profecia que es compleix a sí mateixa, la renúncia a intentar un projecte per a tota la vida.

Aprenents d'afecte

Abans la gent sospirava per casar-se. Era un salvavides al qual tothom es volia aferrar. Fa unes tres o quatre dècades, la parella només tenia un recurs per comunicar-se afectivament, gaudir amb plenitud de les relacions sexuals i decidir sobre la pròpia vida: el matrimoni (recorden aquell simpàtic eufemisme que s'utilitzava abans per no citar explícitament la relació sexual de la parella, quan el cònjuges abans d'anar al dormitori es deien recatadament i picarolejant: "anem a fer us del matrimoni"?). Aquest vincle conferia un estatut amb una sèrie de privilegis i drets que no

tenien els solters. El matrimoni, doncs, era una situació desitjada, cobdiciada per tota persona enamorada.

El casament solia tenir lloc entre els 20 i els 25 anys, al cap de dos o tres anys de festeig com a mínim, durant els quals s'establí un vincle entre l'afectivitat i el compromís matrimonial, ja des del principi de la relació sentimental. Actualment, l'edat mitjana de les parelles que contreuen matrimoni s'acosta als 30 anys i sovint els sobrepassa, i respecte a l'afectivitat i el compromís, el vincle entre aquestes dues disposicions ja no està tan clar.

Ara com ara, el dilatat espai de temps que ha de passar perquè els joves acabin els estudis i puguin desenvolupar una activitat professional que els proporcioni uns ingressos suficients per iniciar una convivència obre un llarg període en el qual se succeiran una sèrie d'experiències afectives mancades de tot projecte de futur. En aquest sentit, el que abans era una fase de transició prematrimonial (enamorament, festeig, prometatge), que tenia una durada limitada (fins a l'adquisició de la independència econòmica, trobar casa o el permís dels pares), actualment s'ha convertit en una llarga etapa, amb entitat pròpia, caracteritzada per l'experimentació d'una convivència emocional i física que s'assembla a la mateixa vida matrimonial... però sense ser-ho.

Els joves components de la parella seguiran dependent econòmicament dels pares i vivint a casa d'ells, però tindran una situació quasi matrimonial que els permetrà compartir molts aspectes de la vida quotidiana i gaudir sense limitacions de la relació afectiva i sexual. I aquesta situació

incideix profundament en l'aprenentatge de la convivència en parella dels joves, que així aprenen a establir una desvinculació entre l'enamorament i el compromís matrimonial.

Aquests joves amants continuen vivint a les llars familiars respectives, a on, per cert, es troben ben a gust (i també aquí, tot s'ha de dir, els pares saben posar en pràctica les seves efectives tècniques de retenció dels fills a casa), però els enamorats s'ho manegen per defensar la seva independència personal desmarcant-se de la dinàmica de la família. Constitueixen una situació que és força freqüent a Espanya i que en altres latituds s'anomena *LAT* (inicials de *Living Apart Together*, és a dir, aquells que són parella però que no viuen sota el mateix sostre). Alguns sociòlegs opinen que el *LAT* representa el paradigma de la independència i la individualitat: viure independentment tenint alhora una companyia estable i ser parella mantenint cadascú la seva privacitat i, així, no renunciar als dos valors centrals de la cultura actual: la llibertat i l'amor.

El més probable és que cada membre de la parella estructuri la seva afectivitat al voltant d'un estil de relació que el satisfaci des del punt de vista personal, primordialment hedonista, en què hi ha dissociats els sentiments, el compromís i la responsabilitat, i cada un s'acostumarà a viure una afectivitat mancada de les exigències pròpies d'un compromís de convivència seriós. A més, probablement la successió de diverses relacions afectives els permetrà assumir la mutabilitat dels sentiments com un fenomen natural, i integraran la ruptura i el canvi com a fets possibles i normals en les relacions sentimentals.

És evident que, en el transcurs dels anys amb aquest tipus de convivència, cadascun dels joves aprèn un model afectiu que té molt de lúdic i plaent, però que no incorpora la pràctica de l'esforç per consolidar la relació. Amb el pas del temps, de manera imperceptible, arribaran a la relació definitiva, que no serà substancialment diferent de les altres, i passaran sense a penes adonar-se'n de l'època d'assaig amorós a la convivència marital sense haver afegit pràcticament la voluntat al compromís matrimonial.

Fidelitat a prova i sense compromís

Viure junts, sense casar-se d'entrada, s'ha convertit en una alternativa àmpliament acceptada, de tal manera que ara més de la meitat dels primers matrimonis són precedits de cohabitació, cosa que pràcticament no passava, ni de lluny, al començament del segle XX.

Sens dubte, la por de cometre un error en el matrimoni i haver de patir-ne les conseqüències pot fer inclinar la balança a favor de conviure amb la parella i llestos. Moltes parelles entenen aquesta situació com un "matrimoni a prova".

És clar que es pot contestar que aquestes situacions, fins i tot quan acaben en matrimoni, no han de ser considerades experiments. El raonament seria el següent: el matrimoni no és una cosa que hom s'emprova per veure si li escau, com un vestit *pret-à-porter*, i després decideix si se'l queda. És més aviat alguna cosa per la qual hom opta amb un compromís i després posa tot l'esforç per conservar-la.

Una cosa és casar-se amb el convenciment que és per sempre, en la fortuna i en la desgracia, i amb la plena confiança que l'altre cònjuge també ho aposta tot. I una altra anar al matrimoni amb la idea de "vejam si això funciona, i si no...". En tots dos casos es pot tenir bona o mala sort. Però en el primer és just reconèixer que davant de les inevitables dificultats es reaccionarà posant en joc tots els recursos per salvar aquesta unió que s'ha projectat com a indissoluble. També perquè s'espera que l'altre posi al seu torn tot el que pugui. Mentre que en el segon cas, la mera expectativa de separació fa que cada part pugui pensar que no val la pena sacrificar-se, ja que l'altre tampoc no ho farà. Per això, es diu que el divorci mai no es limita a sancionar el que ja està trencat, a estendre el simple certificat de defunció de la relació, perquè d'alguna manera influeix en les expectatives racionals dels interessats i, per tant, en el seu comportament, i així pot arribar a deixar trencar el que es podria salvar.

Les estadístiques diuen que el fet de viure junts abans de casar-se augmenta el risc de divorci, i la presumible raó pot ser que els joves que trien viure junts sense passar per la vicaria ni pel jutjat, són persones menys convencionals i menys inclinades al compromís i, per tant, més proclius a separar-se.

Igual que les parelles casades, les de fet comparteixen la casa, el llit, el compte corrent (de vegades), i fins i tot els fills. Amb tot, com és lògic per aquestes parelles de fet, tendeixen a comprometre's molt menys en els vincles de relació i valoren molt més la independència. I, òbviament, una vegada s'ha après aquest model de conducta de poc compromís i gran autonomia, és més difícil canviar-lo.

També és obvi que com més temps passen els joves de cohabitació, menys entusiasme senten envers el matrimoni i el tenir fills. S'ho passen bé com estan i és lògic que no vulguin assumir altres lligams incerts. I, si algun dia arriben a casar-se... ja ho faran més tard! Està demostrat que els joves que han viscut abans de casar-se amb altres parelles són persones especialment inconstants, toleren menys la insatisfacció i probablement deixaran que es trenqui un matrimoni que, potser, en unes altres condicions, es podria haver salvat. Així doncs, davant del mateix grau d'insatisfacció, els que han cohabitat previament estan més inclinats a acceptar el divorci com a solució.

Hi ha qui adverteix que la cohabitació no és ni innòcua ni progressista, ja que no conduirà a un matrimoni més satisfactori i potser ni tan sols acabarà en matrimoni. Com apunta la vella dita: "Si tenen la llet gratis, per què han de comprar la vaca?". Seria ximple, oi?

Estem en la societat del benestar?

Considero que comencem amb mal peu amb aquesta desencertada denominació -és la meva opinió personal- que omple la boca de molts, especialment dels polítics. Em sona a estat passiu, a "estar", en comptes del dinamisme que implica "ser", en el sentit d'actuar. Però, pel que sembla, aquest ideal de "benestar" impregna tots els ordres de la vida i es converteix en una justa aspiració a la qual tots volem accedir.

· I la vida de parella no s'escapa a aquest desig d'estar bé. Els enamorats que volen conuiuïre matrimonialment, per l'Església o pel civil, amb o sense papers, però amb el desig implícit de perdurar en l'amor i en la condició de ser fidels l'un a l'altre, porten en el seu bagatge personal -encara que no s'ho pensin- la majoria dels tics d'aquesta societat postmoderna, que fa veure que no l'importa res, que tot és relatiu i visca la tolerància, i que ha imprès un gir total a la moral individual i a les expectatives de la relació matrimonial.

Per exemple, els valors que imperaven fa unes dècades -i que, com és obvi, també es projectaven en la vida matrimonial-, com ara l'esperit de sacrifici, el culte al deure, l'exigència de superació, la satisfacció per la feina ben feta, l'autocontrol... ara poden sonar en les oïdes de molts joves com a rareses, paraules estranyes, música celestial. Els nous valors que avui prevalen -no pas en tots els membres de les parelles, però sí en bastants- van en la línia de l'exaltació de les coses fàcils, de l'enriquiment ràpid (solament material, no pas espiritual, és clar), el culte al cos (amb les conseqüències de vigorexia, ortorexia, anorexia, bulímia... i convertir-se en joves *yogurines*, com els enomena Francisco Umbral), el relativisme a ultrança, el tot s'hi val, el *laissez faire*, en una paraula: l'elogi del viure fàcil i sense preocupacions.

Som en una nova era de benestar consumista que ens atipa de coses supèrflues, que es dedica a encoratjar i exculpar tota mena de desigs i desplegar tots els instints. La cultura de la felicitat ha generalitzat la legitimitat dels plaers -els sexuals en primaríssim lloc- i ha contribuït a promoure la febre de l'autonomia individual. És inconcebible suportar la més mínima infelicitat (la pròpia, òbviament, no la dels

altres, que ens deixa indiferents), ni el més mínim patiment: no fos cas que ens sortissin arrugues al cutis... Tots hem sentit en boca de familiars i amics de persones que han trencat el seu compromís matrimonial: "El que importa és que sigui feliç". Oi que sí?

Deia el meu mestre Manuel Cruz en una magistral conferència en la qual es referia al dolor, que avui assistim al fenomen curiós d'una "hipersensibilitat" al dolor propi i una "insensibilitat" envers el dolor dels altres. Posin vostès aquí, si volen, en comptes del terme "dolor", altres sensacions com ara: malestar, incomoditat, desassossec, infelicitat i fins i tot avorriment, i tindran un retrat de l'estat en que tenim la sensibilitat: ben alterada!

La societat del benestar a què em refereixo, entesa solament per satisfer el benefici propi sense pensar en el dels altres, no ho dubtin, passa indefectiblement factura a la relació de parella.

La integritat en els comportaments amorosos ja no té a veure necessàriament amb el compromís a perpetuïtat. La fidelitat és un valor apreciat, és cert, però ja no és sinònim de perdurabilitat. No té reconeixement la fidelitat per ella mateixa sinó com a requisit per a l'autenticitat de la relació. Sí a la lleialtat, mentre el corrent afectiu es mantingui viu. L'ètica relacional vigent exigeix espontaneïtat en els afectes, sensibilitat envers el company, honestetat, amor sincer... però no necessàriament per sempre.

La idea del matrimoni com a destí per a tota la vida ha estat substituïda bàsicament per la idea del matrimoni com

un projecte en comú. Es pensa que durarà, es vol que duri, però se sap que es pot acabar. Ja he dit que en la mentalitat dels joves que es casen hi ha present aquesta incertesa sobre el resultat de la vida matrimonial.

Així doncs, la relació de parella solament té sentit si aporta alegria i felicitat. Els cònjuges es reconeixen uns certs deures mutus i envers els fills, però no fins a l'extrem d'abdicar de la "realització personal" ni d'hipotecar el propi projecte vital. Es tracta més d'un compromís emocional, d'un impuls espontani, sentimental, que d'un imperatiu rigorós i inflexible que implica esforç, resistència i voluntat de mantenir-lo. En molts casos de separació sento dir a un dels membres, habitualment el qui l'ha decidit: "Em separo perquè vull realitzar-me" (i molts cops em pregunto ben sorprès: "Però, realitzar-se amb què?").

I en aquest context individualista de la societat del benestar, que exalta els valors del dret a la llibertat i estimula la independència i l'autoafirmació de l'ésser humà sense gaires obligacions ni implicacions amb els altres, es desenvolupa l'aprenentatge afectiu dels joves i el projecte de vida matrimonial. Pràcticament molt poques parelles arriben autènticament preparades per fer front a la vida matrimonial. Recordo respecte d'això una frase ben contundent que deia: "No preparar-se per al matrimoni és la millor preparació per al divorci".

Individualisme alienant

Sempre he cregut, i així ho he dit i escrit, que la tan pregonada crisi de la família no és tal, sinó que el que hi ha és una crisi de la parella i, si em forcen, més que de la parella de la persona. Espantada, aïllada, desorientada, pràcticament alienada en una de les grans reivindicacions de la modernitat: l'individualisme.

Aquest fenomen social que ens catapulta a sentir-nos individus diferenciats té la seva raó de ser, perquè volem sobreviure i destacar d'un entorn sovint asfixiant i opressiu. Però aquest individualisme tan exacerbada que preconitzem a ultrança, com a repulsa a la massificació galopant que ens envaeix, pot tornar-se en contra nostra quan ens trobem en situacions d'entrega al proïsme, com és el cas del matrimoni, en què dipositem els nostres avatars de salut i els vaivens de la nostre economia, fins i tot les nostre vides, a las mans dels altres. Per alguna cosa es diu que enamorar-se és, en síntesi, trobar-se un mateix en una altra persona.

És ben cert que els matrimonis que viuen en el compromís de la fidelitat són un misteri per al món, perquè no la defineixen des de l'autonomia i la independència, sinó des de l'amor i la dependència. En aquesta tessitura, intentar preservar la pròpia llibertat quan s'estima pot semblar penós, no els sembla? Perquè es pot veure com una actitud d'egoisme mesquí que empetiteix la grandesa de l'acte amorós de sincera entrega. Algú podria advertir que tampoc els pares i les mares pensen a preservar la seva llibertat quan estan amb els fills. Certament, no ens importa que els fills ens robin temps i fins i tot que ens facin prescindir d'il·lusions personals i d'algun projecte propi. Ens

sacrifiquem pels fills i no per això ens sentim menys lliures. No sé de cap progenitor que s'hagi plantat davant del seu fill per dir-li seriosament: "Escolta, noi, que m'estàs robant el temps i la llibertat!".

Un altre aspecte que cal considerar és que si no s'estima del tot, no s'estima la persona, sinó aspectes concrets de la persona. S'estima, per exemple, la joventut, la bellesa o l'atractiu sexual, però no la persona com a tal, amb tota la seva plenitud. L'individualisme casa malament amb el compromís de l'amor autèntic.

És sabut que l'individualisme ferotge, alienant, pot arribar a cotes insospitades. La divinització d'un mateix comporta la negació de l'altre, que tendeix a ser tractat com un objecte. I aquesta mentalitat del "jo per damunt de tot" impregna avui dia les relacions humanes, fins les més íntimes. Ja que a força d'alimentar el nostre ego, de tant mirar-nos el melic, veiem els altres només com a servidors potencials. Sense adonar-nos ens estem tornant molt materialistes. S'han fixat que quan ens presenten algú, molts cops pensem automàticament: "A veure, per què em serveix?". La relació de parella, doncs, s'entén cada vegada més en aquesta clau: l'altra persona serveix solament per satisfer els apetits o les necessitats amatòries. Trist reduccionisme de l'àmplia dimensió humana, no els sembla?

Quan es pren la decisió de separar-se?

La gent decideix separar-se per motius ben complexos, alguns dels quals tenen molt poc a veure amb una veritable

incompatibilitat matrimonial, però el pes específic dels quals per a qui els viu determina posar fi a la relació. Ja se sap la dita popular de que "el cor té raons que no entén la raó".

Resulta curiós que així com la decisió de casar-se o de viure en parella estable acostuma a ser un acord unitari dels dos membres -avui dia es diu "en consens"-, la decisió de separar-se rarament es pren de mutu acord, sobretot en les famílies amb fills.

Habitualment, el que veig a la consulta és que un membre de la parella desitja deixar el matrimoni amb més èmfasi que l'altre. Les estadístiques han demostrat que les dones decideixen posar fi a la vida en parella en les tres quartes parts dels casos, mentre que prop de la meitat dels marits s'oposen enèrgicament a la decisió. D'altra banda, un terç de les esposes en aquesta situació de crisi no estan gens d'acord amb la separació, incloses les que veuen en aquesta mesura la solució als seus problemes matrimonials.

Ja sabem que la decisió de separar-se es pot deure a nombroses causes. S'esgrimeix que en un terç dels matrimonis es tracta de la culminació d'anys d'insatisfacció matrimonial. També pot ser a causa d'una resposta a l'estrès, provocat per un daltabaix laboral, la mort d'un familiar, l'accident d'un fill o el diagnòstic d'una malaltia mortal. O bé pot ser una reacció impulsiva, per exemple per gelosia. A continuació enumeraré algunes causes freqüents avui dia -estadísticament parlant-, que motiven la ruptura matrimonial o que almenys s'al·leguen com a tals: dificultat de comunicació entre els cònjuges, canvi d'estil de vida i de valors d'un membre de la parella, falta d'amor, abusos

verbals, expressió d'avorriment, dificultats en la relació sexual, l'altre es molesta per tot, es baralla i és insolent, enamorament d'una tercera persona, problemes econòmics, deslleialtat i infidelitat, despreocupació pels fills, abús sexual dels fills, sentir-se atrapat a la feina, ser suspicax i gelós, tenir poca cura en les coses de la casa, problemes amb la justícia, ser un bevedor habitual i estar alcoholitzat, abús d'altres drogues, maltractament físic del cònjuge...

En general, arribada la decisió contundent de trencar la relació, del que estic molt segur és que no s'ha pres a la lleugera. La decisió de separar-se acostuma a prendre's amb gran seriositat (no parlo aquí dels casos aïllats de persones immadures que trenquen una relació per un contratemps mínim).

Circulen moltes enraonies públiques sobre la gent separada, però poques fan justícia a la infelicitat que senten aquelles persones que volen solucionar els problemes que comporta una relació de parella insatisfactòria.

No és una decisió frívola, com ens volen fer creure alguns mitjans de comunicació (revistes "del cor", espais "roses" de la ràdio i televisió) que pretenen fer-nos combregar amb un estat d'opinió que ells mateixos difonen amb enraonies i rumors. Ens volen convèncer que canviar de parella és la cosa més natural del món, i que tot es redueix a unes poques llagrimetes, només al començament, i després a gaudir d'un es llargues riallades. No ens deixem enganyar.

El divorci exprés que tenim a sobre

La parella, si d'una banda s'idealitza com un dels aspectes centrals de la nostre vida, d'altra banda ha deixat de ser, necessàriament, una cosa per a tota la vida. Les unions es poden trencar, sobretot ara que les dones tenen les seves activitats fora de la llar i disposen de la seva pròpia feina. D'alguna manera, el treball remunerat i la nova independència que proporciona supprimeixen l'aspecte de seguretat i de dependència que per a les dones tenia abans el matrimoni. Els atorga més autonomia i allibera els homes de part de les seves responsabilitats. Així augmenten les possibilitats femenines d'alliberar-se sense culpabilitat d'una relació en la qual no es troben a gust. Felïçment, en aquest segle i per primera vegada a la Història, la dona brilla amb ple dret, amb llum pròpia, i executa en molts casos la sentència del periodista escandinau Kjell Hansson: "L'home se separa quan troba una altra dona, mentre que la dona se separa quan es troba ella mateixa."

La possibilitat de separar-se i accedir al divorci es considera com una vàlvula de seguretat, d'escapament de la tensió acumulada, com l'última possibilitat de supervivència davant d'una pressió excessiva que fa intolerable la relació i la posa a punt d'esclatar. És clar que també se senten veus en contra de la facilitat d'acollir-se al divorci -i ara més des que tenim legislat el divorci ràpid o exprés-, perquè aquest no es té en compte com l'últim recurs davant d'una situació insuportable sinó que ha passat a ser l'expressió d'un deure individual quasi sagrat, al qual pot acollir-se qualsevol persona que se senti infeliç i al qual se subordina qualsevol altre interès i tota consideració legal, social o familiar. Dit

d'una altra manera: el divorci no es limita a sancionar el que ja està trencat, sinó que influeix en les expectatives i pot deixar trencar el que podria ser salvat.

Com be s'expressa Luis Rojas Marcos en el pròleg del seu llibre *La pareja rota*: "La ruptura té dos objectius. El primer és escapar d'una relació intolerable, al menys per una de les persones. El segon, construir una nova vida. Tots els que inicien una separació esperen ferventment que quelcom millor reemplaci la relació fracassada".

Ara bé, amb la tramitació ràpida del divorci (ja saben que en aquests moments no cal esperar un any de separació amb absència de convivència, ja que pot fer-se en pocs mesos), tinc seriosos dubtes serà una bona mesura per a tots els separats? Tindran suficient temps per reflexionar els ex cònjuges? Realment s'evitaran els casos de violència domèstica com preconitza aquesta nova llei?... Són molts els interrogants que sorgeixen. Segons dades actuals que tinc a mà de l'Institut de Política Familiar en l'àmbit espanyol: un 35 per cent de les separacions no acaben en divorci, i un 25 per cent de les parelles que se separen es reconcilien.

La força de l'amor continua vigent

A mena de conclusió, i malgrat tot el que anteriorment he exposat, no tinguin por: l'amor mai no passarà de moda.

Una altra cosa és que estigui una mica anèmic i que calgui dotar de nou contingut aquesta meravellosa paraula. Potser l'amor d'avui dia estigui una mica depauperat i

necessiti un baló d'oxigen o una bona transfusió. Però no pateixin: tornarà a tenir tot l'esplendor que tenia abans, quan les coses es feien, pura i senzillament, per amor. Per bé que no amb l'accepció que es dóna al gal·licisme tan estès "*faire l'amour*", "*fer l'amor*" -que tots sabem que vol dir-, i que té poc a veure amb l'amor de la parella de què estem parlant. Perquè la realitat es que l'amor es té i es dóna, no es fa. I si es fa, cal tenir present que fer l'amor no sempre és un acte d'amor.

Per desgràcia, la paraula "amor" s'ha tornat equívoca, ja que serveix per designar realitats molt diferents i d'aquesta confusió lèxica no en pot sortir res de bo. Ja ens ho advertia l'agut Quevedo: "L'amor és com l'or, que en forma de sals cura i en forma de bala mata". I el filòsof José Antonio Marina ens recomana que siguem prudents i que si algú ens diu en castellà "*te quiero*" li preguntem ràpidament: "*¿para qué?*". Evitem doncs les confusions i procurem exigir que ens conjuguin el verb en temps transitiu, no fos cas...

I la gent incorre en confusions tràgiques. Per exemple, pensa que l'amor és pura espontaneïtat i que, si no, no és amor sinó obligació. D'aquesta manera, ens lliurem alegrement, com suïcides, als braços de l'atzar i de les intermitències cardíaques de l'enamorament. És a dir, seguim jurant amor etern en present condicional.

Un dia l'amic Fernando Sánchez Dragó m'explicava que al Japó, quan algú es casa enamorat, tothom li dóna el condol, perquè es considera una desgràcia. "Un matrimoni per amor mena el desastre, perquè l'amor és una bella bogeria amb data de caducitat i si edifiques la teva família

sobre un miratge de passió, fracasses”, em va sentencià ell, que per cert ja va per la tercera relació de parella. I jo li vaig respondre: “Amb tot, estimat Fernando, no podràs negar-me que la fogositat de l’ enamorament i la imparabile força de l’amor són necessàries per posar en marxa tota la relació amorosa que ve després, no et sembla?”.

Anem per parts. Ja sabem que la bellesa és el que atreu inicialment la gran majoria dels enamorats. Aquesta sol ser bàsicament física, però després es torna psicològica i espiritual. I així ha de ser, perquè l’amor basat i centrat únicament en la bellesa física sol tenir mal pronòstic. No porta gaire lluny, perquè és efímer, i per més *liftings* que ens fem, el temps no perdona. Si ens fixem massa en el cutis de la parella, hi veurem aparèixer les arrugues inevitables (encara que com deia amb clau d’humor l’actor Robin Williams en un diàleg imaginari amb la seva difunta esposa en la surrealista i a la vegada romàntica pel·lícula *Més enllà dels somnis*: “Solament volia envellir al teu costat, per poder riure’ns veient com se’ns arrugava el cos”). No és que hàgim d’evitar veure’ns les cares, però caldrà seguir el savi consell que ens dóna l’autor de *El petit príncep*, Antoine de Saint-Exupéry: “L’amor no consisteix a mirar-se l’un a l’altre, sinó a mirar tots dos en la mateixa direcció”

“Per preservar un aparellament feliç -matisa l’amic Luis Rojas Marcos-, cal la presència d’un ampli ventall de virtuts com ara l’honestetat, la generositat, la tolerància, l’entusiasme i la força de voluntat”. I això ho diu un divorciat, que ara gaudeix d’un nou i feliç matrimoni.

Bé i per acabar, un parell de cites més per posar punt i final a aquest discurs. La genial poetessa Gloria Fuertes confessava, molt poc abans de morir, que estimava l'amor, i assegurava: "Només amb l'amor es pot fer un poema, un nen o un miracle". També insistia en aquesta línia Antoine de Saint-Exupéry quan deia: "No es pot viure de frigorífics, balanços i mots encreuats. No es pot viure sense poesia, color ni amor". I permetin una darrera cita -i ara sí que és l'última- segur que ben coneguda per molts de vostès, que per a mi és força aclaridora de com ha de ser la vida matrimonial i que vull dedicar aquí a totes les parelles. Es de sant Joan de la Creu i diu: "A la tardor de la vida ens examinaran de l'amor". Prenguem-ne nota, que ens juguem d'estar sempre de ben enamorats: ens hi va la felicitat eterna!

Al cap i a la fi no es tracte més que saber passar l'amor eròtic, el *eros* grec, a la nova dimensió de descobriment de l'altre, l'amor donació, que en cristià, s'anomena amb l'expressió ,també grega, *agapé*. Llavors, l'amor es ocupar-se de l'altre i preocupar-se per l'altre, com bé explica el Sant Pare Benet XVI en la seva carta encíclica *Deu és amor*.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Excelentísimo Sr. Decano Presidente,
Excelentísimos Srs. Académicos,
Señoras y Señores,

Quisiera que estas palabras previas al Discurso de Ingreso me permitiesen expresar en primer lugar el agradecimiento que siento por el hecho de que se me haya otorgado la posibilidad de entrar a formar parte de esta ilustre Real Academia, y así quería explícitamente manifestarlo a su Decano Presidente, Excmo. Dr. Josep Casajuana, y también a los Excmos. Drs. Académicos que han tenido la bondad de avalarme y apadrinar mi ingreso, Excmos. Drs. Carles Ballús, Rafael Orozco (e.p.d.), Miquel Sánchez-Turet, Manel Subirana y Pau Umbert.

De manera muy especial, quisiera manifestar igualmente mi agradecimiento al Excmo. Dr. Joan Trayter, uno de los Académicos que con más entusiasmo ha impulsado esta Real Corporación. Ampurdanés ilustre, reconocido experto en matemáticas, habilidoso economista y apasionado

barcelonista que, incluso, ha llegado a la presidencia del Barça; pero, por sobre de todos sus méritos que tiene muchos, para mi es el amigo sincero y el maestro entrañable que tuve la suerte de conocer cuando yo era bien pequeño en la Escuela Pía Balmes, el querido “Can Culapi” de mi infancia. Con Joan, después de acabar la escuela, hemos seguido en estrecho contacto año tras año hasta la actualidad. Un día, no hace muchos meses, el amigo Joan me dijo: “Paulino, quiero que tu estés en la Real Academia de Doctores”. Yo sabía que le hacía mucha ilusión tener en esta prestigiosa Corporación al su alumno. Y espero haberlo complacido.

También ilustres catedráticos me acompañan hoy. Y representantes de la Universitat Internacional de Catalunya y de la Universitat Abat Oliba CEU. En estas dos prestigiosas instituciones tengo el honor de formar parte del su claustro docente.

También quisiera agradecer aquí la presencia de mis queridos familiares, hermanos, tíos, hijos y mi preciosa e imprescindible esposa Vicky, y en especial de mi madre, una jovencita de ochenta y tres años y al mismo tiempo genial artista con mucho empuje. Mi padre desde el cielo también debe estar gozoso de este acto. Y no quiero olvidarme de mis compañeros de escuela y de universidad, y de otros amigos y colegas, todos entrañables, que también han querido acompañarme hoy en este solemne acto. Gracias a todos.

Bien, dichos estos sentidos agradecimientos, quiero comentarles lo que pretendo en mi Discurso de Ingreso. El título, “El amor y el desamor en la pareja de hoy”, lo he

escogido porque me ha parecido de máxima actualidad. Los que conocen mi labor profesional en el campo de la psiquiatría de la familia, saben que en estos últimos años la temática de la relación de pareja la tengo muy presente en mis escritos, tanto en los artículos de contenido médico como en los libros de divulgación que voy publicando.

Todos sabemos que los lazos de la relación amorosa están cambiando vertiginosamente en la actualidad. Prácticamente una de cada tres parejas se rompen al poco tiempo de iniciar su relación. De tal manera que ya están surgiendo voces de alarma, en boca de sociólogos, que advierten de que la actual vida de pareja es más inestable de lo que socialmente sería recomendable. En el fondo, no perdamos de vista que con tantas roturas de relaciones maritales, estamos cambiando nuestra sociedad, presentando hoy un nuevo panorama conformado por el aumento de otras situaciones de convivencia: hogares monoparentales, nuevos solteros, separados con hijos viviendo en casa de sus respectivos padres, familias reconstituidas, etc. Y esta es una nueva panorámica de la población hasta ara totalmente desconocida y con consecuencias sociales que aún no podemos prever.

Creo, sinceramente, que la relación negativa de la pareja tiene una importancia capital en la génesis de la psicopatología de los niños y los adolescentes, y de la estructura familiar en general: lo que yo englobo en el amplio término de psiquiatría de la familia. A esta practica profesional de atender conflictos de pareja, he llegado a través de los casi cuarenta años de practica profesional que llevo a cuestas, a base de entrevistar miles de padres y

madres que me han explicado cantidad de intimidades de sus vidas matrimoniales y del entramado de sus relaciones. Con todo, si se mira de una manera superficial la escena de la entrevista médica, no parece que la problemática marital tenga ninguna relación con el motivo de consulta que me presentan los progenitores: que si al hijo se le escapa el pipí, que si tiene unos tics persistentes, que si lleva un retraso en el aprendizaje escolar, que si tiene problemas para ir a dormir, que si no come... Pero, después de arañar un poco profundizando en el interrogatorio, en numerosos casos me ha quedado bien claro que sí que hay una estrecha relación entre la mala situación de la pareja y la sintomatología de los hijos.

Por estas razones he escogido este tema de amor y el desamor en las parejas de nuestros días, y quisiera poder explicarles en el próximos minutos las características fundamentales de la relación amorosa, que en la mayoría de los casos se materializa en una alianza matrimonial y en un deseo de descendencia. Creo que la dinámica que conduce al enamoramiento condiciona la forma en que se educarán y saldrán los hijos. Así, depende mucho de como sean, en primer lugar, los amantes; para entender, después, como serán los padres, y también, obviamente, para ver más adelante como resultarán los hijos.

Y una vez hecha esta breve introducción, y con la venia de la Presidencia, iniciaré el discurso.

EL AMOR Y DESAMOR EN LAS PAREJAS DE HOY

*Los matrimonios entren en conflicto
no cuando se pelean, sino cuando bostezan.*

JARDIEL PONCELA

La dinámica de la vida en pareja en general

En realidad la pareja no es otra cosa que el resultado de un proceso de reducción sociológica de la organización de la tribu. Así, el paso de una formación de vida tribal a una relación dual (de dos personas) ha sido un gran acontecimiento social, del cual continuamos beneficiándonos.

Obviamente, la constitución de la pareja ha ido cambiando con el paso del tiempo, aún que las más reconocidas y auténticas siempre hayan estado basadas en una elección amorosa, que aún sigue en pie a pesar del materialismo de nuestra época.

El proyecto -explícito o implícito- de una pareja consiste en mantener una cierta permanencia a lo largo de la historia, es decir, la continuidad de los orígenes en su descendencia. Hay una manera de deseo de inmortalidad que se ha de alimentar cada día con una maduración individual de cada uno de los componentes, con un reconocimiento de las

diferencias y una acomodación recíproca de las personalidades.

Es evidente que la vida en pareja facilita la maduración de sus miembros, pero también ofrece un marco protector para el hombre y la mujer. El enriquecimiento espiritual de cada miembro de la pareja contribuye a reforzar la cohesión. Hay unas fuerzas centrípetas (que actúan hacia dentro) -la más importante de las cuales es el amor- que inciden en la pareja y que han de conjugarse y aprovecharse para contrarrestar las fuerzas centrífugas (que se dirigen hacia fuera) de cada uno de los componentes, que, al contrario, tienden a deshacer la unión de la pareja. Todos sabemos que los puntos de ruptura son numerosos en la vida de una pareja y conducen a abundantes situaciones de crisis.

De la misma manera que la persona individual, la pareja evoluciona a copia de conflictos y crisis que han de servir para fortalecer la estructura. Superando los problemas que se van presentando, la pareja va madurando. Incluso la separación y el divorcio pueden presentar una forma de maduración psicológica para algunos. Pero no olvidemos que hay parejas -y muchas- que son capaces de evolucionar sin separarse, asumiendo un compromiso de unión, aún que esta haya estado construida inicialmente sobre bases inciertas.

Se dice que todo conflicto hace madurar, y es cierto, pero con la condición de que sea reconocido como tal por la pareja. Las crisis, pues, que se sucedieran inevitablemente en la vida marital, tienen ciertamente la capacidad de hacer madurar y son un factor de evolución, siempre que se tenga

conciencia y se busque el mantenimiento de la cohesión de los conjugues.

Una vez dicho todo esto, ahora ya estamos en condiciones de contemplar el panorama de la relación amorosa que tenemos hoy día.

El nuevo lenguaje del amor

Viendo como están las cosas, un poco revueltas a la hora de identificar las diversas formas de relación afectiva entre los seres, algunas de estas antes insólitas o encubiertas y ahora más frecuentes y exhibidas sin embutes, ha estado necesario buscar de prisa y corriendo una palabra lo más neutra posible que pudiera designar cualquier tipo de unión sin herir a nadie. Y la palabra elegida es, sin duda: pareja.

Veán, pues, un término comodín acertado, que como que significa tantas cosas no tiene un contenido preciso. En este sentido, puede aplicarse a dos personas sin más ni más, ya sean novios, casados, amantes, bailarines, paseantes o tenistas que disputen un partido de dobles. Más aún: cada uno de los componentes de estos variados binomios puede referirse al otro como “mi pareja”, pero sería justo que precisara si es laboral, deportiva, circunstancial, sentimental o de la naturaleza que sea.

No seré yo quien critique el término “relación de pareja” que se ha impuesto de manera incontestable en el lenguaje coloquial e incluso jurídico. El que sí ha de aclarar la sociedad -ya que bastantes dolores de cabeza causa a juristas

y gobernantes- es el tipo de reconocimiento social que da a las parejas, bien sean matrimoniales, coyunturales, estables, de hecho... como también las nuevas formas que puedan ir surgiendo en el futuro.

Y cómo entienden los jóvenes los prolegómenos de su relación de pareja? Porque llegar a decir ellos que son "novios" lo hacen poco a menudo, verdad? También me atrevería a preguntarles cuantas veces un joven les presenta a su pareja como "mi prometida" o "mi prometido", más bien pocas, no? Así pues, hay muchas creaciones del lenguaje cotidiano para evitar hablar de "novio" y "novia" o "prometido" y "prometida". Se prefiere hablar de "mi amigo", "mi compañera", "mi chica", "mi colega", cuando no se hacen servir candorosas expresiones eufemísticas y abigarradas, como "el chico con el cual salgo" y "la chica con la cual salgo". Todo vale con tal de evitar sobre todo el término tradicional de "prometido/a", en el cual se sobreentiende "prometido/a en matrimonio", la cual cosa comporta un grado de compromiso que muchos jóvenes de ahora parece que miren de rehuir.

La relación de pareja hoy

Cierto que muchas parejas de hoy día no se identifican necesariamente con el matrimonio, aunque casi siempre coinciden en él. Las parejas menos convencionales se van a vivir juntos y cuentan que se entenderán bien en la vida diaria, pero no necesariamente tienen un compromiso de continuidad. Eso sí: piensan que continuaran viviendo juntos como un proyecto de vida compartida. Es decir, entre ellos

hay un compromiso de estabilidad y de fidelidad, pero no hay necesariamente un compromiso de pervivencia. No se prometen fidelidad solemnemente y la exclusividad sexual se sobreentiende, ya que el acuerdo de vivir juntos también incluye el de la fidelidad mutua. En esta opción libremente escogida, la ruptura es una posibilidad: una posibilidad que siempre está presente.

Con todo, es evidente que el contraste con los comportamientos amorosos de las generaciones anteriores es muy fuerte. En bastantes parejas actuales puede no aparecer en ningún momento un compromiso social solemnemente ratificado, pero, así no obstante, el compromiso personal es muy importante. Parece que se da menos importancia al compromiso externo a favor del compromiso individual, como si se quisiera que solamente la voluntad de las dos personas, y no una forma legal o ideológica obligue a una pareja a mantenerse unida.

No se ha de ser muy sagaz para ver que actualmente se atorga tanta importancia a la novedad y la innovación en todos los aspectos de la relación de pareja que es difícil reconocer la bondad de las asociaciones para toda la vida. En cierta manera, el afán de durabilidad parece una característica arcaica que acompaña a la pareja actual, y al mismo tiempo es un aspecto despreciado teóricamente por una sociedad en que todo se renueva porque todo deviene obsoleto y caduco de seguida.

Los hay que opinan que, en las sociedades tradicionales, el matrimonio significaba básicamente encontrar la seguridad y escapar de la precariedad, mientras que en las

sociedades modernas el matrimonio parece que significa primordialmente buscar la felicidad. Así, pues, ya no se trata de sobrevivir sino de ser feliz con el otro.

Aunque, como advierte el autor de *La pareja rota*, mi amigo y eficaz colega neoyorquino Luis Rojas Marcos: "Las parejas de hoy tienen unas expectativas casi inalcanzables: quieren ser los mejores amigos, los compañeros ideales, con una sexualidad inagotable, con amor épico..."

Pero no seamos pesimistas, porque el matrimonio puede haber perdido estabilidad pero no atractivo. Y esto es así porque la pareja que se construye dentro del matrimonio se configura como el punto de referencia fundamental al cual agarrarse, uno de los pocos que da sentido a la vida.

El sentido actual del compromiso

Hoy día se concibe la relación de pareja como la alianza libre y voluntaria entre dos personas que mantienen un vínculo afectivo, que a menudo se formaliza mediante un contrato legal y otras veces sin papeles.

Pero la vida matrimonial, la relación humana más compleja que haya, solamente puede ser aglutinada por un vínculo poderoso que esté por encima de los diversos ingredientes que constituyen el entramado de la relación conyugal: afectividad, sexo, repartimiento de tareas, economía, tiempo de ocio, etc. Y este vínculo a que me refiero es el compromiso.

A grandes rasgos, el acto de casarse, de unirse para siempre con otra persona, comporta un alto grado de compromiso, no solamente con el conyugue, sino también con una nueva entidad: el matrimonio. Es el encuentro entre dos existencias (hasta este momento eran dos extraños) que desean compartir el amor, la convivencia, las experiencias, la ayuda y la felicidad. Es, pues, la relación humana más intensa y compleja que haya existido, ya que reúne elementos explícitos e implícitos, conscientes e inconscientes, racionales y emocionales, condicionados por la diversidad de personalidades, culturas, expectativas, valores y necesidades de cada uno.

Estarán de acuerdo conmigo de que la relación de pareja no es un proceso estático, sino que tiene un dinamismo permanente, generado por la evolución de cada persona, los cambios constantes en el entorno social y las diferentes etapas que se van sucediendo en el transcurso del mismo ciclo vital de la pareja: enamoramiento, noviazgo, casamiento, nacimiento de los hijos, la adolescencia y la posterior independencia de estos, la jubilación y la vejez... Todas estas situaciones introducen factores de desestabilización que pueden erosionar el compromiso amoroso si no se afronten adecuadamente los acontecimientos y entonces la cohesión de la pareja puede disminuir.

Hasta hace relativamente poco tiempo -pongamos tres o cuatro décadas-, el hombre y la mujer centraban sus intereses mutuos en el matrimonio. Para la mujer, la maternidad y el cuidado del hogar eran los objetivos primordiales y la manera que tenía de realizarse, mientras

que el hombre buscaba compañía y soporte afectivo, aportando a la relación la protección de la casa y el ingreso económico resultante de su actividad laboral. Este era el cliché más generalizado. Y qué queda de esta concepción de la vida en pareja? Más bien poco. Los cambios profundos que ha experimentado la sociedad han vuelto prácticamente obsoleto este planteamiento tradicional.

La revolución conceptual de la relación amorosa

Los sistemas de valores, la moral social, el reparto de papeles, el concepto del amor, la relación interpersonal, la realización de uno mismo, el encuentro sexual, la familia, la definición de lo masculino y de lo femenino... Todo ha experimentado una revolución conceptual en profundidad. Así mismo, el significado del sistema matrimonial ha cambiado drásticamente: ya no lo forman dos personas estrechamente ligadas, con papeles bien definidos de como han de actuar según el sexo, sino dos personas libres e independientes que mantienen en alto grado su propia personalidad.

No hay que olvidar que bastantes jóvenes de hoy afrontan el compromiso matrimonial como un riesgo de perder la propia individualidad. De tal manera que mantener una relación "que respete la independencia" de cada conyugue es el ideal común de numerosas parejas de hoy día. En el fondo es un exponente de la filosofía contemporánea según la cual cada persona es un individuo independiente, que ha de tener libertad y autonomía para funcionar como tal. Es decir: que los esposos ya no se pertenecen el uno al otro. En otras

palabras más llanas: ya no son dos medias naranjas que se complementan, sino dos naranjas enteras e independientes.

Los jóvenes enamorados no tienen que perder de vista que la relación de pareja no limita la individualización de la persona, como puede parecer desde una visión muy superficial, sino que en cierta manera la potencia: porque hace aflorar lo mejor de cada uno para ponerlo en el cesto común de la convivencia. Pero, eso sí, cada miembro de la pareja ha de perder un poco de individualidad para ganar en pertinencia y pasar así a la complementariedad: lo que popularmente se suele llamar la media naranja o el alma gemela, en termino más cursi.

Y es frecuente que estos dos miembros fundadores de esta sociedad limitada tan original que es la pareja no se acostumbren a ver ellos mismos como una parte de la estructura matrimonial. Al principio, cada conyugue se ve como “un todo” en relación con un “otro todo”; después, de manera progresiva, cada uno ha de convertirse en “una parte”. Y esto es un inconveniente que tiene la persona educada en la cultura occidental: le cuesta verse más allá del individuo. Además ya sabemos que el individualismo es un tic malo de la nuestra época.

Pero también hoy día, curiosamente, parece que muchas parejas de jóvenes buscan un compromiso sentimental “a la antigua”. Consideran que el amor es más importante que el sexo, y se vuelven a plantear el matrimonio para toda la vida, aunque que después, algunas veces, acaben separándose. Se dan cuenta que, ahora, el sexo es más fácil y el compromiso más difícil. La mujer, por ejemplo, ya no

valora la promiscuidad, porque no le da suficientes satisfacciones. Prefiere estar enamorada y pensar en una idea de futuro en una relación estable.

Ciertamente, el concepto de pareja es alguna cosa más que la suma de las partes, es una realidad diferente a cada uno de los miembros, que se rige por un conjunto de reglas, objetivos y funciones propias, y que se inserta en un marco más amplio de interacción familiar y social.

En este sentido, cuando dos personas establecen una relación seria, se van convirtiendo de manera gradual y continuada en un sistema dotado de entidad propia; van creando unas normas, unas reglas, unos objetivos nuevos, e introducen funciones diferentes que generen responsabilidades y exigen una revisión de las expectativas y los deseos que cada miembro tenía previamente. Así pues, se ha de hacer un salto cualitativo importante de la individualidad de cada conyugue a la pertinencia de uno al otro. Y que nadie vea esto como una sumisión o una claudicación de las personalidades respectivas.

A todo lo que acabo de decir hace falta añadir la perspectiva desde la cual se afronta la relación matrimonial en la sociedad actual, que a menudo conduce a la creación de un tipo determinado de estructura familiar, el que denominamos los que nos dedicamos a tratar esta problemática: "familia precaria". Que es esta familia que ya nace medio coja y no es sino el resultado del pesimismo colectivo, fruto del temor delante las crecientes cifras de rupturas y de divorcios que presentan los matrimonios en las sociedades desarrolladas. Ya que unas estadísticas tan

descorazonadoras influyen en el ánimo de tal manera que esta probabilidad de ruptura mina las expectativas de las parejas matrimoniales y fomenta, como una profecía que se cumple a sí misma, la renuncia a intentar un proyecto para toda la vida.

Aprendices de afecto

Antes la gente suspiraba por casarse. Era un salvavidas al cual todo el mundo se quería agarrar. Hace unas tres o cuatro décadas, la pareja sólo tenía un recurso para comunicarse afectivamente, disfrutar con plenitud de las relaciones sexuales y decidir sobre la propia vida: el matrimonio (recuerdan aquel simpático eufemismo que se utilizaba antes para no citar explícitamente la relación sexual de la pareja, cuando los conjugues al irse al dormitorio se decían recatadamente y picaronamente: “¿Vamos a hacer uso del matrimonio?”). Este vínculo confería un estatuto con una serie de privilegios y derechos que no tenían los solteros. El matrimonio, pues, era una situación deseada, codiciada por toda persona enamorada.

El casamiento solía tener lugar entre los 20 y los 25 años, al cabo de dos o tres años de noviazgo como mínimo, durante los cuales se establecía un vínculo entre la afectividad y el compromiso matrimonial, ya desde el principio de la relación sentimental. Actualmente, la edad promedio de las parejas que contraen matrimonio se acerca a los 30 años y a menudo los sobrepasa, y respecto a la afectividad y el compromiso, el vínculo entre estas dos disposiciones ya no está tan claro.

En la actualidad, el dilatado espacio de tiempo que ha de pasar para que los jóvenes acaben los estudios y puedan desarrollar una actividad profesional que les proporcione unos ingresos suficientes para iniciar una convivencia, abre un largo período en el cual se sucederán una serie de experiencias afectivas faltas de todo proyecto de futuro. En este sentido, lo que antes era una fase de transición prematrimonial (enamoramamiento, noviazgo, compromiso), que tenía una duración limitada (hasta la adquisición de la independencia económica, encontrar casa o el permiso de los padres), actualmente se ha convertido en una larga etapa, con entidad propia, caracterizada por la experimentación de una convivencia emocional y física que se parece a la misma vida matrimonial... pero sin serlo.

Los jóvenes componentes de la pareja seguirán dependiendo económicamente de los padres y viviendo en casa de ellos, pero tendrán una situación casi matrimonial que les permitirá compartir muchos aspectos de la vida cotidiana y disfrutar sin limitaciones de la relación afectiva y sexual. Y esta situación incide profundamente en el aprendizaje de la convivencia en pareja de los jóvenes, que así aprenden a establecer una desvinculación entre el enamoramamiento y el compromiso matrimonial.

Estos jóvenes amantes continúan viviendo en los hogares familiares respectivos, en donde, por cierto, se encuentran bien a gusto (y también aquí, todo hay que decirlo, los progenitores saben poner en práctica sus efectivas técnicas de retención de los hijos en casa), pero los enamorados se lo montan para defender su independencia personal demarcándose de la dinámica de la familia. Constituyen una

situación que es bastante frecuente en España y que en otras latitudes se llama *LAT* (iniciales de *Living Apart Together*, es decir, aquellos que son pareja pero que no viven bajo el mismo techo). Algunos sociólogos opinan que el *LAT* representa el paradigma de la independencia y la individualidad: vivir independientemente teniendo al mismo tiempo una compañía estable y ser pareja manteniendo cada uno su privacidad y, así, no renunciar a los dos valores centrales de la cultura actual: la libertad y el amor.

Lo más probable es que cada miembro de la pareja estructure su afectividad al rededor de un estilo de relación que le satisfaga desde el punto de vista personal, primordialmente hedonista, en que están disociados los sentimientos, el compromiso y la responsabilidad, y cada uno se acostumbrará a vivir una afectividad falta de las exigencias propias de un compromiso de convivencia serio. Además, probablemente la sucesión de diversas relaciones afectivas les permitirá asumir la mutabilidad de los sentimientos como un fenómeno natural, e integrarán la ruptura y el cambio como unos hechos posibles y normales en las relaciones sentimentales.

Es evidente que, en el transcurso de los años con este tipo de convivencia, cada uno de los jóvenes aprende un modelo afectivo que tiene mucho de lúdico y agradable, pero que no incorpora la práctica del esfuerzo por consolidar la relación. Con el paso del tiempo, de manera imperceptible, llegarán a la relación definitiva, que no será substancialmente diferente de las otras, y pasarán sin a penas darse cuenta de la época del ensayo amoroso a la convivencia marital: sin haber

añadido prácticamente la voluntad al compromiso matrimonial.

Fidelidad a prueba y sin compromiso

Vivir juntos, sin casarse de entrada, se ha convertido en una alternativa ampliamente aceptada, de tal manera que ahora más de la mitad de los primeros matrimonios son precedidos de cohabitación, cosa que prácticamente no pasaba, ni de lejos, al principio del siglo XX.

Sin duda, el miedo a cometer un error en el matrimonio y tener que sufrir las consecuencias, puede hacer inclinar la balanza a favor de convivir con la pareja y listos. Muchas parejas entienden esta situación como un “matrimonio a prueba”.

Claro está que se puede contestar que estas situaciones, incluidas las que acaban en matrimonio, no han de ser consideradas experimentos. El razonamiento sería el siguiente: el matrimonio no es una cosa que uno se prueba por ver si le va bien, como un vestido *pret-à-porter*, y después decide si se lo queda. Sino que es alguna cosa por la cual uno opta con un compromiso y después pone todo el esfuerzo por conservarla.

Una cosa es casarse con el convencimiento que es para siempre, en la fortuna y en la desgracia, y con la plena confianza de que el otro conjuque también lo ha apostado todo. Y otra cosa es ir al matrimonio con la idea de “veamos si esto funciona, y si no...”. En los dos casos se puede tener

buena o mala suerte. Pero en el primero es justo reconocer que delante de las inevitables dificultades se reaccionará poniendo en juego todos los recursos para salvar esta unión que se ha proyectado como indisoluble. También porque se espera que el otro ponga a su vez todo lo que pueda. Mientras que en el segundo caso, la mera expectativa de separación hace que cada parte pueda pensar que no vale la pena sacrificarse, ya que el otro tampoco no lo hará. Por esto, se dice que el divorcio nunca se limita a sancionar el que ya está roto, a extender el simple certificado de defunción de la relación, porque de alguna manera influye en las expectativas racionales de los interesados y, por tanto, en su comportamiento, y así puede llegar a dejar romper lo que se podría salvar.

Las estadísticas dicen que el hecho de vivir juntos antes de casarse aumenta el riesgo de divorcio, y la presumible razón puede ser que los jóvenes que escogen vivir juntos sin pasar por la vicaria ni por el juzgado, son personas menos convencionales y menos inclinadas al compromiso y, por tanto, más proclives a separarse.

Igual que las parejas casadas, las de hecho comparten la casa, la cama, la cuenta corriente (a veces), y hasta los hijos. Con todo, como es lógico para estas parejas de hecho, tienden a comprometerse mucho menos en los vínculos de relación y valoran mucho más la independencia. Y, obviamente, una vez se ha aprendido este modelo de conducta de poco compromiso y gran autonomía, es más difícil cambiarlo.

También es obvio que como más tiempo pasen los jóvenes cohabitando, menos entusiasmo sienten respecto el matrimonio y el tener hijos. Se lo pasan bien como están y es lógico que no quieran asumir otras ataduras inciertas. Y, si algún día llegan a casarse... ya lo harán más tarde! Está demostrado que los jóvenes que han convivido antes de casarse con otras parejas son personas especialmente inconstantes, toleran menos la insatisfacción y probablemente dejarán que se rompa un matrimonio que, quizás, en unas otras condiciones, se podría haber salvado. Así pues, delante del mismo grado de insatisfacción, los que han cohabitado previamente están más inclinados a aceptar el divorcio como solución.

Hay quien advierte que la cohabitación no es ni inocua ni progresista, ya que no conducirá a un matrimonio más satisfactorio y puede que ni tan siquiera acabe en matrimonio. Como apunta el viejo dicho: "Si tienen la leche gratis, ¿por qué han de comprar la vaca?". Sería de tontos, ¿verdad?

¿Estamos en la sociedad del bienestar?

Considero que empezamos con mal pié con esta desacertada denominación -es mi opinión personal- que llena la boca de muchos, especialmente de los políticos. Me suena a estado pasivo, a "estar", en vez del dinamismo que implica "ser", en el sentido de actuar. Pero, por lo que parece, este ideal de "bienestar" impregna todos los órdenes de la vida y se convierte en una justa aspiración a la cual todos queremos acceder.

Y la vida de pareja no se escapa a este deseo de estar bien. Los enamorados que quieren convivir matrimonialmente, por la Iglesia o por lo civil, con o sin papeles, pero con el deseo implícito de perdurar en el amor y en la condición de ser fieles el uno al otro, llevan en el su bagaje personal -aún que no se lo piensen- la mayoría de los tics de esta sociedad postmoderna, que hace ver que no le importa nada, que todo es relativo y viva la tolerancia, y que ha impreso un giro total a la moral individual y a las expectativas de la relación matrimonial.

Por ejemplo, los valores que imperaban hace unas décadas -y que, como es obvio, también se proyectaban en la vida matrimonial-, como son el espíritu de sacrificio, el culto al deber, la exigencia de superación, la satisfacción por el trabajo bien hecho, el autocontrol... ahora pueden sonar en los oídos de muchos jóvenes como rarezas, palabras extrañas, música celestial. Los nuevos valores que hoy prevalecen -no en todos los miembros de las parejas, pero sí en bastantes- van en la línea de la exaltación de las cosas fáciles, del enriquecimiento rápido (solamente material, no espiritual, claro está), el culto al cuerpo (con las consecuencias de vigorexia, ortorexia, anorexia, bulimia... y convertirse en jovencitos *yogurines*, como les llama Francisco Umbral), el relativismo a ultranza, el todo vale, el *laissez faire*, en una palabra: el elogio de la vida fácil y sin preocupaciones.

Somos en una nueva era de bienestar consumista que nos atiborra de cosas superfluas, que se dedica a encorajar y exculpar todo tipo de deseos y desplegar todos los instintos. La cultura de la felicidad ha generalizado la legitimidad de

los placeres -los sexuales en primerísimo lugar- y ha contribuido a promover la fiebre de la autonomía individual. Es inconcebible soportar la más mínima infelicidad (la propia, obviamente, no la de los otros, que nos deja indiferentes), ni el mas mínimo sufrimiento: no fuera caso que nos salieran arrugas en el cutis... Todos hemos oído en boca de familiares y amigos de personas que han roto su compromiso matrimonial: "Lo que importa es que sea feliz". ¿He que sí?

Decía mi maestro Manuel Cruz en una magistral conferencia refiriéndose al dolor, que hoy asistimos al fenómeno curioso de una "hipersensibilidad" al dolor propio y una "insensibilidad" hacia el dolor de los otros. Pongan ustedes aquí, si quieren, en vez del término "dolor", otras sensaciones como: malestar, incomodidad, desasosiego, infelicidad e incluso aburrimiento, y tendrán un retrato del estado en que tenemos la sensibilidad: ¡bien alterada!

La sociedad del bienestar a que me refiero, entendida solamente para satisfacer el beneficio propio sin pensar en el de los otros, no lo duden, pasa indefectiblemente factura a la relación de pareja.

La integridad en los comportamientos amorosos ya no tiene nada que ver necesariamente con el compromiso a perpetuidad. La fidelidad es un valor apreciado, es cierto, pero ya no es sinónimo de perdurabilidad. No tiene reconocimiento la fidelidad por ella misma sino como requisito para la autenticidad de la relación. Si a la lealtad, mientras la corriente afectiva se mantenga viva. La ética relacional vigente exige espontaneidad en los afectos,

sensibilidad hacia el compañero, honestidad, amor sincero... pero no necesariamente para siempre.

La idea del matrimonio como un destino para toda la vida ha estado substituida básicamente por la idea del matrimonio como un proyecto en común. Se piensa que durará, se quiere que dure, pero se sabe que se puede acabar. Ya he dicho que en la mentalidad de los jóvenes que se casan está presente esta incertidumbre sobre el resultado de la vida matrimonial.

Así pues, la relación de pareja solamente tiene sentido si aporta alegría y felicidad. Los conyugues se reconocen unos ciertos deberes mutuos y en relación a los hijos, pero no hasta el extremo de abdicar de la "realización personal" ni de hipotecar el propio proyecto vital. Se trata más de un compromiso emocional, de un impulso espontáneo, sentimental, que de un imperativo riguroso e inflexible que implica esfuerzo, resistencia y voluntad de mantenerlo. En numerosos casos de separación siento decir a uno de los miembros, habitualmente el que la ha decidido: "Me separo porque quiero realizarme" (y muchas veces me pregunto bien sorprendido: "¿Pero, realizarse en qué?").

Y en este contexto individualista de la sociedad del bienestar, que exalta los valores del derecho a la libertad y estimula la independencia y la autoafirmación del ser humano sin muchas obligaciones ni implicaciones con los otros, se desarrolla el aprendizaje afectivo de los jóvenes y el proyecto de vida matrimonial. Prácticamente muy pocas parejas llegan auténticamente preparadas para hacer frente a la vida matrimonial. Recuerdo al respecto una frase bien

contundente que decía: “No prepararse para el matrimonio es la mejor preparación para el divorcio”.

Individualismo alienante

Siempre he creído, y así lo he dicho y escrito, que la tan pregonada crisis de la familia no es tal, sino que lo que hay es una crisis de la pareja y, si me apuran, más que de la pareja de la persona. Espantada, aislada, desorientada, prácticamente alienada en una de las grandes reivindicaciones de la modernidad: el individualismo.

Este fenómeno social que nos catapulta a sentirnos individuos diferenciados tiene su razón de ser, porque queremos sobrevivir y destacar de un entorno a menudo asfixiante y opresivo. Pero este individualismo tan exacerbado que preconizamos a ultranza, como repulsa a la masificación galopante que nos invade, puede volverse en contra nuestra cuando nos encontramos en situaciones de entrega al prójimo, como es el caso del matrimonio, en que depositamos nuestros avatares de salud y los vaivenes de nuestra economía, hasta incluso nuestras propias vidas, en las manos de los otros. Por alguna razón se dice que enamorarse es, en síntesis, encontrarse uno mismo en otra persona.

Es bien cierto que los matrimonios que viven en el compromiso de la fidelidad son un misterio para el mundo, porque no la definen desde la autonomía y la independencia, sino desde el amor y la dependencia. En esta tesitura, intentar preservar la propia libertad cuando se ama puede

parecer penoso, ¿no les parece? Porque se puede ver como una actitud de egoísmo mezquino que empequeñece la grandeza del acto amoroso de sincera entrega. Alguien podría advertir que tampoco los padres y les madres piensan preservar su libertad cuando están con los hijos. Ciertamente, no nos importa que los hijos nos roben tiempo e incluso nos hagan prescindir de ilusiones personales y de algún proyecto propio. Nos sacrificamos por los hijos y no por esto nos sentimos menos libres. No sé de ningún progenitor que se haya plantado delante de su hijo para decirle seriamente: “¡Oye, chico, que me estás robando el tiempo y la libertad!”.

Otro aspecto que hace falta considerar es que si no se ama del todo, no se ama la persona, sino aspectos concretos de la persona. Se quiere, por ejemplo, la juventud, la belleza o el atractivo sexual, pero no la persona como tal, con toda su plenitud. El individualismo casa mal con el compromiso del amor auténtico.

Es sabido que el individualismo feroz, alienante, puede llegar a cotas insospechadas. La divinización de uno mismo comporta la negación del otro, que tiende a ser tratado como un objeto. Y esta mentalidad del “yo por encima de todo” impregna hoy día las relaciones humanas, hasta las más íntimas. Ya que a fuerza de alimentar nuestro ego, de tanto mirarnos el ombligo, vemos a los otros sólo como unos servidores potenciales. Sin darnos cuenta nos estamos volviendo muy materialistas. ¿Se han fijado que cuando nos presentan a alguien, a menudo pensamos automáticamente: “A ver, para qué me sirve”? La relación de pareja, pues, se entiende cada vez más en esta clave: la otra persona sirve

solamente para satisfacer los apetitos o les necesidades amorosas. Triste reduccionismo de la amplia dimensión humana, ¿no les parece?

¿Cuándo se toma la decisión de separarse?

La gente decide separarse por motivos bien complejos, algunos de los cuales tienen muy poco que ver con una verdadera incompatibilidad matrimonial, pero el peso específico de los cuales para quien los vive determina poner fin a la relación. Ya se sabe el dicho popular de que "el corazón tiene razones que no entiende la razón".

Resulta curioso que así como la decisión de casarse o de vivir en pareja estable acostumbra a ser un acuerdo unitario de los dos miembros -hoy día se dice "en consenso"-, la decisión de separarse raramente se toma de mutuo acuerdo, sobretodo en las familias con hijos.

Habitualmente, lo que veo en la consulta es que un miembro de la pareja desea dejar el matrimonio con más énfasis que el otro. Las estadísticas demuestran que las mujeres deciden poner fin a la vida en pareja en les tres cuartas partes de los casos, mientras que cerca de la mitad de los maridos se oponen enérgicamente a la decisión. Por otro lado, un tercio de las esposas en esta situación de crisis no están nada de acuerdo con la separación, incluidas las que ven en esta medida la solución a sus problemas matrimoniales.

Ya sabemos que la decisión de separarse se puede deber a numerosas causas. Se esgrime que en un tercio de los matrimonios se trata de la culminación de años de insatisfacción matrimonial. También puede ser debida a una respuesta al estrés, provocado por un descalabro laboral, la muerte de un familiar, el accidente de un hijo o el diagnóstico de una enfermedad mortal. O bien puede ser una reacción impulsiva, por ejemplo por celos. A continuación enumeraré algunas causas frecuentes en la actualidad que –estadísticamente hablando– motivan la ruptura matrimonial o que al menos se alegan como tales: dificultad de comunicación entre los conyugues; cambio de estilo de vida y de valores de un miembro de la pareja; falta de amor; abusos verbales; expresión de aburrimiento; dificultades en la relación sexual; el otro se molesta por todo, se pelea y es insolente; enamoramiento de una tercera persona; problemas económicos; deslealtad e infidelidad; despreocupación por los hijos; abuso sexual de los hijos; sentirse atrapado por el trabajo; ser suspicaz y celoso; tener poca dedicación en las cosas de la casa; problemas con la justicia; ser un bebedor habitual y estar alcoholizado; abuso de otras drogas; maltrato físico del conyugue...

En general, llegada la decisión contundente de romper la relación, de lo que estoy muy seguro es que no se ha tomado a la ligera. La decisión de separarse se acostumbra a tomar con gran seriedad (no hablo aquí de los casos aislados de personas inmaduras que rompen una relación por un contratiempo mínimo).

Circulan muchos chismorreos públicos sobre la gente separada, pero pocos hacen justicia a la infelicidad que sienten aquellas personas que quieren solucionar los

problemas que comporta una relación de pareja insatisfactoria.

No, no es una decisión frívola, como nos quieren hacer creer algunos medios de comunicación (revistas “del corazón”, espacios “rosas” radiofónicos y televisivos), que pretenden hacernos comulgar con un estado de opinión que ellos mismos difunden con chismes y rumores. Nos quieren convencer de que cambiar de pareja es la cosa más natural del mundo, y que todo se reduce a unas pocas lagrimitas, sólo al comienzo, y después a disfrutar de unas largas risotadas. No nos dejemos engañar.

El divorcio exprés que tenemos encima

La pareja, si por un lado se idealiza como uno de los aspectos centrales de nuestra vida, por otro lado ha dejado de ser, necesariamente, una cosa para a toda la vida. Las uniones se pueden romper, sobre todo ahora que las mujeres tienen sus actividades fuera del hogar y disponen de su propio trabajo. De alguna manera, el trabajo remunerado y la nueva independencia que proporciona suprimen los aspectos de seguridad y dependencia que para las mujeres tenía antes el matrimonio. Les otorga más autonomía y libera a los hombres de parte de sus responsabilidades. Así aumentan las posibilidades femeninas de liberarse sin culpabilidad de una relación en la cual no se encontraban a gusto. Felizmente, en este siglo y por primera vez en la Historia, la mujer brilla con pleno derecho, con luz propia, y ejecuta en muchos casos la sentencia del periodista escandinavo Kjell Hansson: “El hombre se separa cuando

encuentra otra mujer, mientras que la mujer se separa cuando es encuentra ella misma.”

La posibilidad de separarse y acceder al divorcio se considera como una válvula de seguridad, de escape de la tensión acumulada, como la última posibilidad de supervivencia ante una presión excesiva que hace intolerable la relación y la pone a punto de estallar. Claro que también se oyen voces en contra de la facilidad de acogerse al divorcio -y ahora más desde que tenemos legislado el divorcio rápido o exprés-, porque este no se tiene en cuenta como último recurso frente a una situación insoportable sino que ha pasado a ser la expresión de un deber individual casi sagrado, al cual puede acogerse cualquier persona que se sienta infeliz y al cual se subordina cualquier otro interés y toda consideración legal, social o familiar. Dicho de otra manera: el divorcio no es limita a sancionar lo que ya está roto, sino que influye en les expectativas y puede dejar romper lo que podría ser salvado.

Como bien se expresa Luis Rojas Marcos en el prólogo de su libro *La pareja rota*: “La ruptura tiene dos objetivos. El primero es escapar de una relación intolerable, al menos para una de las personas. El segundo, construir una nueva vida. Todos los que inician una separación esperan fervientemente que algo mejor reemplace la relación fracasada”.

No obstante, con esta tramitación rápida del divorcio (ya saben que en estos momentos no hace falta esperar un año de separación con ausencia de convivencia, ya que puede hacerse en pocos meses), se me presentan unas serias dudas:

¿Será una buena medida para todos los separados? ¿Tendrán suficiente tiempo para reflexionar los ex cónyuges? ¿Realmente se evitarán los casos de violencia doméstica como preconiza esta nueva ley?... Son bastantes los interrogantes que surgen. Según datos recientes que tengo a mano del Instituto de Política Familiar en el ámbito español: un 35 por ciento de las separaciones no acaban en divorcio, y un 25 por ciento de las parejas que se separan acaban por reconciliarse.

La fuerza del amor sigue vigente

A manera de conclusión, y a pesar de todo lo que anteriormente he expuesto, no tengan miedo: el amor nunca pasará de moda.

Otra cosa es que esté un poco anémico y que haga falta dotar de nuevo contenido a esta maravillosa palabra. Quizás el amor de hoy día esté un poco depauperado y necesite un balón de oxígeno o una buena transfusión. Pero no sufran: volverá a tener todo el esplendor que tenía antes, cuando las cosas se hacían, pura y sencillamente, por amor. Aunque no con la acepción que se da al galicismo tan extendido "*faire l'amour*", "hacer el amor" -que todos sabemos que quiere decir-, y que tiene poco que ver con el amor de la pareja de que estamos hablando. Porque la realidad es que el amor se tiene y se da, no se hace. Y si se hace, hay que tener presente que hacer el amor no siempre es un acto de amor.

Por desgracia, la palabra "amor" se ha vuelto equívoca. Ya que sirve para designar realidades muy diferentes y de esta confusión léxica no puede salir nada bueno. Ya nos lo advertía el agudo Quevedo: "El amor es como el oro, que en forma de sales cura y en forma de bala mata". Y el filósofo José Antonio Marina nos recomienda que seamos prudentes y que si alguno nos dice: "*te quiero*", le preguntemos rápidamente: "*¿para qué?*". Evitemos pues las confusiones y procuremos exigir que nos conjuguen el verbo en tiempo transitivo, no fuera caso...

Y la gente incurre en confusiones trágicas. Por ejemplo, piensa que el amor es pura espontaneidad y que, si no, no es amor sino obligación. De esta manera, nos entregamos alegremente, como suicidas, a los brazos del azar y de las intermitencias cardíacas del enamoramiento. Es decir, seguimos jurando amor eterno en presente condicional.

Un día el amigo Fernando Sánchez Dragó me explicaba que en Japón, cuando alguien se casa enamorado, todo el mundo le da el pésame, porque se considera una desgracia. "Un matrimonio por amor conduce al desastre, porque el amor es una bella locura con fecha de caducidad y si edificas tu familia sobre un espejismo de pasión, fracasas", me sentenció él, que por cierto ya va por la tercera relación de pareja. Y yo le respondí: "Con todo, querido Fernando, no podrás negarme que la fogosidad del enamoramiento i la imparable fuerza del amor son necesarias para poner en marcha toda la relación amorosa que viene después, ¿no te parece?".

Vayamos por partes. Ya sabemos que la belleza es lo que atrae inicialmente a la gran mayoría de los enamorados. Esta suele ser básicamente física, pero después es vuelve psicológica y espiritual. Y así ha de ser, porque el amor basado y centrado únicamente en la belleza física suele tener mal pronóstico. No lleva muy lejos, porque es efímero, y por más *liftings* que nos hagamos, el tiempo no perdona. Si nos fijamos demasiado en el cutis de la pareja, veremos aparecer les inevitables arrugas (aunque como decía en clave de humor el actor Robin Williams en un diálogo imaginario con su difunta esposa en la surrealista y a la vez romántica película *Más allá de los sueños*: “Solamente quería envejecer a tu lado, para poder reírnos viendo como se nos arrugaba el cuerpo”). No es que hayamos de evitar vernos las caras, pero haría falta seguir el sabio consejo que nos da el autor de *El pequeño príncipe*, Antoine de Saint-Exupéry: “El amor no consiste en mirarse el uno al otro, sino a mirar todos dos en la misma dirección”.

“Para preservar un apareamiento feliz -matiza el amigo Luis Rojas Marcos- hace falta la presencia de un amplio abanico de virtudes como la honestidad, la generosidad, la tolerancia, el entusiasmo y la fuerza de voluntad”. Y esto lo dice un divorciado, que ahora disfruta de un nuevo y feliz matrimonio.

Bien y para terminar, un par de citas más para poner punto y final a este discurso. La genial poetisa Gloria Fuertes confesaba, muy poco antes de morir, que amaba el amor, y aseguraba: “Sólo con el amor se puede hacer un poema, un niño o un milagro”. También insistía en esta línea Antoine

de Saint-Exupéry cuando decía: “No se puede vivir de frigoríficos, balances y crucigramas. No se puede vivir sin poesía, color ni amor”. Y permítanme una última cita -y ahora sí que es la última- seguro que bien conocida por muchos de ustedes, que para mí es muy esclarecedora sobre lo que ha de ser la vida matrimonial y que quiero aquí dedicar a todas las parejas. Es de San Juan de la Cruz y dice: “En el atardecer de la vida nos examinarán del amor”. Tomemos nota, que nos jugamos el estar siempre bien enamorados: ¡nos va en ello la felicidad eterna!

Al fin y al cabo no es más que saber pasar del amor erótico, el *eros* griego, a la nueva dimensión de descubrimiento del otro, el amor donación, que, en cristiano, se denomina con la expresión también griega *agapé*. Entonces, el amor es ocuparse del otro y preocuparse por el otro, como bien explica el Santo Padre Benedicto XVI en su carta encíclica *Dios es amor*.

Muchas gracias por su atención.

Bibliografía consultada i lectures recomanades en aquest Discurs d'Ingrés

- Alberdi, I., *La nueva familia española*, Taurus, Madrid, 1999.
- Alberoni, F., *Te amo*, Gedisa, Barcelona, 1996.
- Amat, E., *Claves de la inmadurez para el matrimonio*, Rialp, Madrid, 1991.
- Arana-Gondra, R., *Reflexiones para padres separados*, Atlántida, Madrid, 1998.
- , *Ser feliz. Preguntas y sugerencias*, Mira, Zaragoza, 2002.
- Armengol Bernils, L., *Crecer y amar. Reflexiones sobre la vida cotidiana*, Claret, Barcelona, 2005 (en català: *Créixer i estimar. Reflexions sobre la vida quotidiana* (2^a ed.), Claret, Barcelona, 2004).
- Barash, D.P. y Lipton, J.E., *El mito de la monogamia*, Siglo XXI de España, Madrid, 2003.
- Beck, A. T., *Con el amor no basta*, Paidós, Barcelona, 1994.
- Burgoyne, J., *El divorcio, los hijos y usted. Para una ruptura equilibrada*, Medici, Barcelona, 1983.
- Burguière, A. y cols., *Historia de la Familia* (2 tomos), Alianza Editorial, Madrid, 1988.
- Carles, R. M.^a, *Cartas a una mujer de hoy*, Martínez Roca, Barcelona, 1999.
- Carol, A., *Ingeniería del amor*, M & M Euroeditors, Barcelona, 1997.
- , y E. Cases, *El encanto original de la mujer y la dignidad del hombre*, M & M Euroeditors, Barcelona, 2001.
- Carreras, J., *Las bodas: sexo, fiesta y Derecho*, Rialp, Madrid, 1994.
- Castells, P., *El dibujo de la familia de los hijos con padres separados*, Universidad de Barcelona, 1992.

- , *Separación y divorcio. Efectos psicológicos en los hijos*, Planeta, Barcelona, 1993.
- , *La familia. ¿Está en crisis?*, Plaza & Janés, Barcelona, 1997 (en català: *La família. Està en crisi?*, Columna, Barcelona, 1996).
- , *¿Seguimos juntos o nos separamos?*, Plaza & Janés, Barcelona, 1998.
- , *Separarse civilizadamente*, Plaza & Janés, Barcelona, 1999.
- , *Fidelidad conyugal*, Martínez Roca, Barcelona, 2000.
- , *En pareja. Los secretos del amor y el desamor*, Planeta, Barcelona, 2003 (en català: *En parella. Els secrets de l'amor i el desamor*, Pòrtic, Barcelona, 2004).
- , *Separarse bien. Pensando en los demás y en uno mismo*, Espasa Calpe, Madrid, 2005.
- Comerón, L.-J., *Una cantonada al desert*, Destino, Barcelona, 2001.
- Corazón, R., *Nulidades matrimoniales*, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2001.
- Corbella Roig, J., *Infidelidades, desamor y desengaño*, Folio, Barcelona, 2000.
- Cornet, S., *Les problèmes du divorce*, Robert Laffon, París, 1977.
- De las Heras, J., *Conflictos de pareja*, Espasa Calpe, Madrid, 2003.
- Delás, M. de, *Divorcio, separación y nulidad. Problemas y soluciones*, Planeta, Barcelona, 1992.
- Dolto, F., *Cuando los padres se separan*, Paidós, Barcelona, 1989.
- Eroles Rigol, J., *Psico (pato)logía actual del compromiso matrimonial*, en *Curso de Derecho Matrimonial*, XIV, Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca, Salamanca, 1998.

- Feliu, M.H., *Acabar bien. Como afrontar la separación y el divorcio*, Martínez-Roca, Barcelona, 2000.
- Franco, G. E., *La comunicación en la familia*, Palabra, Madrid, 1994.
- Fuenmayor, A., *Divorcio: legalidad, moralidad y cambio social*, Eunsa, Navarra, 1981.
- Guademet, J., *El matrimonio en Occidente*, Taurus, Madrid, 1993.
- Hetherington, E. M., M. Cox, y R. Cox, *Effects of Divorce on Parents and Children*, en M. E. Lamp (ed.), *Non Traditional Families. Parenting and Children Development*, Lawrence Erlbaum, Hillsdale (Nueva Jersey), 1982.
- Hildebrand, D. Von, *La esencia del amor*, Eunsa, Navarra, 1998.
- Larrañaga, I., *El matrimonio feliz*, Planeta, Barcelona, 2000.
- Leroy, S., y P. Lucas, *Le Divorce expliqué à nos enfants*, Seuil, París, 2003.
- Marina, J. A., *El laberinto sentimental*, Anagrama, Barcelona, 1996.
- Martín Descalzo, J. L., *Razones para el amor*, Atenas, Madrid, 1992.
- Navarro-Valls, R., *Matrimonio y Derecho*, Tecnos, Madrid, 1995.
- Manglano, J. P., *Construir el amor*, Martínez Roca, Barcelona, 2001.
- Melendo, T., *Amor, fecundidad y felicidad conyugal*, Loma, México, 1996.
- , *Ocho lecciones sobre el amor humano* (4.ª ed.), Rialp, Madrid, 2002.
- , y L. Millán-Puelles, *Asegurar el amor*, Rialp, Madrid, 2002.
- Montalat, R., *Los novios. El arte de conocer al otro* (3.ª ed.), Palabra, Madrid, 1997.

- Paz, O., *La llama doble. Amor y erotismo*, Seix Barral, Barcelona, 1993.
- Pittman, F., *Private Lies: Infidelity and the Betrayal of Intimacy*, W.W. Norton, Nueva York, 1989.
- , *Families in Transition and Crisis*, W.W. Norton, Nueva York, 1991.
- Polaino-Lorente, A., *Madurez personal y amor conyugal. Factores psicológicos y psicopatológicos* (5.ª ed.), Rialp, Madrid, 2000.
- , *Cómo mejorar la comunicación conyugal*, Rialp, Madrid, 2000.
- , y P. A. Carreño, *La familia: locura y sensatez*, Editorial AC, Madrid, 1993.
- Poussin, G., y É. Martin-Lebrun, *Les Enfants du divorce*, Dunod, París, 1997.
- Poussin, G. Y Lamy, A., *Custodia compartida*, Espasa Calpe, Madrid, 2004.
- Restrepo, L. C., *El derecho a la ternura*, Península, Barcelona, 1997.
- Rojas, E., *El amor inteligente*, Temas de Hoy, Madrid, 1997.
- Rojas Marcos, L., *La decisión de divorciarse*, Espasa Calpe, Madrid, 1986.
- , *Nuestra felicidad*, Espasa Calpe, Madrid, 2000.
- , *La pareja rota* (2.ª ed.), Espasa Calpe, Madrid, 2003.
- Roma, P., *Hablan ellos*, Plaza & Janés, Barcelona, 1998.
- Ruiz-Domnènech, J.E., *La ambición del amor*, Aguilar, Barcelona, 2003.
- Sonet, D., *Triunfar como pareja*, Claret, Barcelona, 2002.
- Tamborero, R., *Derecho de familia*, Praxis, Barcelona, 1996.
- , *Matrimonio, separación, divorcio...* Plaza & Janés, Barcelona, 2001.

- Vallejo-Nágera, A., *El amor no es ciego*, Temas de Hoy, Madrid, 1998.
- Vázquez, A., *Matrimonio para un tiempo nuevo*, Palabra, Madrid, 1998.
- Viladrich, P. J., *Agonía del matrimonio legal*, Eunsa, Navarra, 1989.
- , *El pacto conyugal*, Rialp, Madrid, 1990.
- Wallerstein, J. S., y J. B. Kelly, *Surviving the Breakup. How Children and parents Cope with Divorce*, Basis Books, Nueva York, 1980.
- y S. Blakeslee, *Second Chances: Men, Women and Children a Decade after Divorce*, Basic Books, Nueva York, 1989.
- J. M. Lewis, y S. Blakeslee, *El inesperado legado del divorcio*, Atlántida, Madrid, 2002.
- Wojtyla, K., *Amor y responsabilidad* (12.ª ed.), Razón y Fe, Madrid, 1978.
- Yepes Stork, R., y J. Aranguren Echevarría, *Fundamentos de Antropología*, Eunsa, Navarra, 1999.

DISCURS DE CONTESTACIÓ
PER L'ACADÈMIC NUMERARI

EXCM. SR. DR. JOAN TRAYTER i GARCIA

Excel·lentíssim Sr. Degà President,
Excel·lentíssims Srs. Acadèmics,
Senyores i Senyors,

Un dels temes que amb més profunditat incideixen i preocupen a la nostra societat actual són els que fan referència al matrimoni, la vida en parella i les seves conseqüències a la vida personal i escolar dels seus fills i les seves vivències quan són adolescents, que arriben a uns extrems negatius i desgraciats que tots coneixem i en cap cas ni moments desitgem.

Per tot això, és d'agrair als Acadèmics que van proposar i apadrinar l'ingrés en aquesta Reial Acadèmia del Dr. Paulino Castells Cuixart, coneixent i reconeixent els seus mèrits científics, la seva intensa labor docent com a professor universitari i excel·lent activitat professional privada i que culmina amb aquest magistral discurs que acaba de pronunciar i que suscita un fil d'esperança per solucionar o mitigar les conseqüències dels terribles problemes socials

creats per les parelles que ho necessiten, que no són totes, però avui en dia sí són massa.

Paulino Castells i Cuixart va néixer a Barcelona el dia 26 de gener de 1943. Recorda amb simpatia i consideració els seus estudis de Primària i Batxillerat a l'Escola Pía de Balmes de tal manera que des de llavors amb els seus companys de col·legi crearen un grup que neixent a l'escola impregnen amb força el seu sentit de l'amistat exemplar fins avui dia.

S'han reunit regularment i una vegada a l'any ho fan juntament amb els seus antics professors i han passat ja uns quaranta anys.

És confortable veurà aquells alumnes dels anys 1950-60 convertits en bons i respectables economistes, advocats, arquitectes, enginyers, metges, farmacèutics, homes respectables i exemplars.

Deixa la tradició familiar de Farmacèutic per la seva declarada vocació per la Medicina i així l'any 1966 va assolir el Títol de Llicenciat en Medicina i Cirurgia per la Universitat de Barcelona, però no deixa d'enriquir els seus coneixements científics en cap moment, i l'any 1968 es fa Especialista en Pediatria i Puericultura, al 1976 en Neurologia i al 1986 en Psiquiatria.

Obté el Títol de Doctor amb Apte "Cum Laude" al juny de 1992 amb la tesi titulada "El dibuix de la família dels nens amb pares separats"

És ponent de tots els Congressos de l'Associació Espanyola de Pediatria, Becari per la Societat Catalana de Pediatria a Ginebra per fer psiquiatria infantil amb el professor Julià de Ajuriaquerra al 1969, convidat a fer d'assistent al Centre de "nens deficients" a Filadelfia (EE.UU.)(1972).

Ha obtingut entre d'altres el Premi SECEM del Ministeri de Treball i Seguretat Social als anys 1979 i 1981 i el Premi Jaume Aiguader de Divulgació i Educació Sanitària de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques a Catalunya i Balears.

Són nombroses les conferències i els llibres publicats pel Dr. Castells i entre el més de trenta llibres editats destacaria l'últim de l'editorial Espasa Calpe "Separarse bien" (2005).

Junt a aquesta àmplia i profunda obra investigadora té més de quaranta anys d'atenció a família, pares i fills en el seu despatx professional que proporcionen una riquesa total a la nostra societat.

Per tot això i més és d'agrair als Excel·lentíssims Doctors Acadèmics que han avalat i apadrinat el nou ingrés a aquesta Reial Acadèmia.

Ha exposat el nou Acadèmic amb lluïment i rigor científic un tema molt important social com és "El amor i el desamor en la pareja de hoy".

Amb tot detall desenvolupa amb la seva àmplia experiència mèdica la problemàtica actual de tan interessant tema, especificant en primer lloc que els vincles de la relació amorosa estan canviant vertiginosament a l'actualitat, de tal

manera que una de cada tres parelles es trenca al poc temps de formar-se seriosament.

Per altra banda, aquesta negativa de la parella té una importància cabdal a l'origen de la psicopatologia dels nens i adolescents i de l'estructura familiar en general que engloba en un ampli terme de psiquiatria de la família.

Comença el seu discurs que aconsello en gran manera de llegir inclús a rellegir amb una dita de Jardiel Poncela que diu "els matrimonis no entren en conflicte quan es barallen sinó quan badallen".

Fa un estudi complet de la vida en parella començant per analitzar la seva vida en general des d'un bon principi i passa a desenvolupar el nou llenguatge de l'amor en la relació de parella d'avui i amb el sentit actual del compromís, estudiant amb detall la revolució conceptual de la relació amorosa. Segueix preguntant-se i analitzant si els aprenents d'afecte arriben a una finalitat a prova i sense compromís i amb tot això analitza i es pregunta: estem en la societat del benestar? Sempre ha cregut que la tan pregonada crisi de la família no es tal, sinó que el que hi ha és una crisi de la parella i si em forcen més que de la parella de la persona, que pràcticament alienada és una de les grans reivindicacions de la modernitat: l'individualisme. Continua estudiant quan es pren la decisió de separar-se per arribar al divorci exprés que tenim a sobre, però està convençut que la força de l'amor continua vigent, l'amor mai no passarà de moda.

És interessant les dites que recull des d'una genial poetessa que assegurava "sólo con el amor se puede hacer un poema, un niño o un milagro" o com recorda a un altre genial escriptor que diu "no se puede vivir de frigoríficos, balances y crucigramas. No se puede vivir sin poesía, color ni amor", per terminar "en el atardecer de la vida nos examinaran del amor" recordant a San Juan de la Cruz, esperant que estem sempre ben enamorats doncs ens va amb això la felicitat eterna.

No voldria acabar sense felicitar al Dr. Paulino Castells i Cuixart i a la seva estimada esposa Victoria Poch de Robert, la feliç i exemplar família que constitueixen amb els seus quatre fills: Pablo, Salvador, Maria i Elena, i donar-li la més cordial benvinguda a aquesta Institució agraint-li sincerament en nom d'aquesta Acadèmia el suport que tenen les famílies amb la seva immensa labor científica, professional i docent.

Excelentísimo Sr. Decano Presidente,
Excelentísimos Srs. Académicos,
Señoras y Señores,

Uno de los temas negativos que con más profundidad inciden y preocupan en nuestra sociedad actual son los que hacen referencia al matrimonio, la vida en pareja y sus consecuencias en la vida personal y escolar de sus hijos y sus vivencias cuando son adolescentes, que llegan a unos extremos negativos y desgraciados que todos conocemos y que en ningún caso ni momento deseamos.

Por todo ello, es de agradecer a los Académicos que propusieron y apadrinaron el ingreso en esta Real Academia del Dr. Paulino Castells Cuixart, conociendo y reconociendo sus méritos científicos, su intensa labor docente como profesor universitario y excelente actividad profesional privada y que culmina con este magistral discurso que acaba de pronunciar y que suscita un hilo de esperanza para solucionar o mitigar las consecuencias de los terribles problemas sociales creados por las parejas que lo necesitan, que no son todas, pero hay en día son demasiadas.

Paulino Castells i Cuixart nació en Barcelona el día 26 de Enero de 1943.

Recuerda con simpatía y consideración sus estudios de Primaria y Bachillerato en la Escuela Pía Balmes de tal manera que desde entonces con sus compañeros de colegio crearon un grupo que naciendo en la escuela impregnan con fuerza su sentido de la amistad ajemplar hasta hoy en día.

Se han reunido regularmente y una vez al año lo hacen juntamente con sus antiguos profesores y han pasado ya cuarenta años.

Es confortable ver a aquellos alumnos de loa años 1950-60 convertidos en buenos y respetables economistas, abogados, arquitectos, ingenieros, médicos, farmacéuticos, hombres respetables y ejemplares.

Deja la tradición familiar de Farmacéutico por su declarada vocación por la Medicina i así el año 1966 obtuvo el Título de Licenciado en Medicina y Cirugía por la Universidad de Barcelona, pero no deja de enriquecer sus conocimientos científicos en ningún momento, y en el año 1968 se hace Especialista en Pediatría y Puericultura, en 1976 en Neurología y en 1986 en Psiquiatría.

Obtiene el Título de Doctor con Apto "Cum Laude" en Junio de 1992 con tesis titulada "El dibuix de la maília dels nens amb pares separats".

Es ponente de todos los Congresos de la Asociación Española de Pediatría, Becario para la Sociedad Catalana de Pediatría en Ginebra para hacer psiquiatría infantil con el profesor Julián de Ajuriaguerra en el año 1969, invitado a hacer de asistente en el Centro de "niños deficientes" en Filadelfia (EE.UU.)(1972).

Ha obtenido entre otros el Premio SECEM del Ministerio de Trabajo y Seguridad Social en los años 1979 y 1981 y el Premio Jaime Aiguader de Divulgación y Educación Sanitaria de la Academia de Ciencias Médicas en Cataluña y Baleares.

Son numerosas las conferencias y libros publicados por el Dr. Castells y "Separarse bien" (2005).

Junto a esta amplia y profunda obra investigadora tiene más de cuarenta años de atención a la familia, padres e hijos en su despacho profesional que proporcionan una riqueza total a nuestra sociedad.

Ha expuesto el nuevo Académico con brillantez y rigor científico un tema muy importante social como es "El amor y el desamor en la pareja de hoy".

Con todo detalle desarrolla con su amplia experiencia médica la problemática actual de tan interesante tema, especificando en primer lugar que los vínculos de la relación amorosa están cambiando vertiginosamente en la actualidad, de tal manera que una de cada tres parejas se rompe al poco tiempo de formarse seriamente.

Por otro lado, esta relación negativa de la pareja tiene una importancia capital en el origen de la psicopatología de los niños y adolescentes y de la estructura familiar en general que engloba en un amplio término de psiquiatría de la familia.

Comienza su discurso que aconseja en gran manera de leer incluso de releer con un dicho de Jardiel Poncela que dice "els matrimonis no entren en conflicte quan es barallen sinó quan badallen".

Hace un estudio de la vida en pareja comenzando por analizar su vida en general desde un buen principio y pasa a desarrollar el nuevo lenguaje del amor en la relación de pareja de hoy y con el sentido actual del compromiso, estudiando con detalle la revolución conceptual de la relación amorosa. Sigue preguntándose y analizando si los aprendices de afecto llegan a una finalidad a prueba y sin compromiso y con todo esto analiza y se pregunta: ¿estamos en la sociedad del bienestar? Siempre ha creído que la tan pregonada crisis de la familia no es tal, sino que lo que hay es una crisis de la pareja y si me fuerzan más que de la pareja de la persona, que prácticamente ajena es una de las grandes reivindicaciones de la modernidad: el individualismo. Continúa estudiando cuándo se toma la decisión de separarse para llegar al divorcio exprés que tenemos encima, pero está convencido de que la fuerza del amor continúa vigente, el amor nunca pasará de moda.

Es interesante lo dichos que recoge desde una genial poetisa que aseguraba que “sólo con el amor se puede hacer un poema, un niño o un milagro” o cómo recuerda a otro genial escritor que dice “no se puede vivir de frigoríficos, balances y crucigramas. No se puede vivir sin poesía, color ni amor”, para terminar “en el atardecer de la vida nos examinarán del amor” recordando a San Juan de la Cruz, esperando que estemos siempre bien enamorados pues nos va en ello la felicidad eterna.

No querría acabar sin felicitar al Dr. Paulino Castells i Cuixart y a su querida esposa Victoria Poch de Robert, la feliz y ejemplar familia que constituyen con sus cuatro hijos: Pablo, Salvador, María y Elena, y no darle la más cordial bienvenida a esta Institución agradeciéndole sinceramente en nombre de esta Academia el apoyo que tienen las familias con su inmensa labor científica, profesional y docente.

INDICE

Introducció.....	11
L'AMOR I EL DESAMOR EN LES PARELLES	
D'AVUI.....	11
La dinàmica de la vida en parella en general.....	13
La relació de parella avui.....	14
El sentit actual del compromís.....	16
La revolució conceptual del la relació amorosa.....	17
Aprenents d'afecte.....	20
Fidelitat a prova i sense compromís.....	23
Estem en la societat del benestar?.....	25
Individuisme alienant.....	29
Quan en pren la decisió de separarse?.....	30
El divorci exprés que tenim a sobre.....	33
La força de l'amor continua vigent.....	34
Introducción.....	39
EL AMOR Y DESAMOR EN LAS PAREJAS	
DE HOY.....	43
La dinámica de la vida en pareja en general.....	43
El nuevo lenguaje del amor.....	45
La relación de pareja hoy.....	46
El sentido actual del compromiso.....	48
La revolución conceptual de la relación amorosa.....	50
Aprendices de afecto.....	53
Fidelidad a prueba y sin compromiso.....	56
¿Estamos en la sociedad del bienestar?.....	58
Individualismo alienante.....	62
¿Cuándo se toma la decisión de separarse?.....	64
El divorcio exprés que tenemos encima.....	66
La fuerza del amor sigue vigente.....	68
Bibliografía.....	73
DISCURS DE CONTESTACIÓ.....	79
DISCURSO DE CONTESTACIÓN.....	87

NOVES PUBLICACIONS DE LA REIAL ACADEMIA DE DOCTORS

Directori 1991

Los tejidos tradicionales en las poblaciones pirenaicas (Discurs de promoció a acadèmic numerari de l'Excm. Sr. Eduardo de Aysa Satué, Doctor en Ciències Econòmiques, i contestació per l'Excm. Sr. Josep A. Plana i Castellví, Doctor en Geografia i Història) 1992.

La tradición jurídica catalana (Conferència magistral de l'acadèmic de número Excm. Sr. Josep Joan Pintó i Ruiz, Doctor en Dret, en la Solemne Sessió d'Apertura de Curs 1992-1993, que fou presidida per SS.MM. el Rei Joan Carles I i la Reina Sofia) 1992.

La identidad étnica (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Ángel Aguirre Baztán, Doctor en Filosofia i Lletres, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Pou d'Avilés, Doctor en Dret) 1993.

Els laboratoris d'assaig i el mercat interior; Importància i nova concepció (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Pere Miró i Plans, Doctor en Ciències Químiques, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Simón i Tor, Doctor en Medicina i Cirurgia) 1993.

Contribución al estudio de las Bacteriemias (Discurs d'ingrés de l'acadèmic corresponent Il·lm. Sr. Miquel Marí i Tur, Doctor en Farmàcia, i contestació per l'Excm. Sr. Manuel Subirana i Cantarell, Doctor en Medicina i Cirurgia) 1993.

Realitat i futur del tractament de la hipertròfia benigna de pròstata (Discurs de promoció a acadèmic numerari de l'Excm. Sr. Joaquim Gironella i Coll, Doctor en Medicina i Cirurgia i contestació per l'Excm. Sr. Albert Casellas i Condom, Doctor en Medicina i cirurgia i President del Col·legi de Metges de Girona) 1994.

La seguridad jurídica en nuestro tiempo. ¿Mito o realidad? (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. José Méndez Pérez, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Ángel Aguirre Baztán, Doctor en Filosofia i Lletres) 1994.

La transició demogràfica a Catalunya i a Balears (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Tomàs Vidal i Bendito, Doctor en Filosofia i Lletres, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ferrer i Bernard, Doctor en Psicologia) 1994.

L'art d'ensenyar i d'aprendre (Discurs de promoció a acadèmic numerari de l'Excm. Sr. Pau Umbert i Millet, Doctor en Medicina i Cirurgia, i contestació per l'Excm. Sr. Agustín Luna Serrano, Doctor en Dret) 1995.

Sessió necrològica en record de l'Excm. Sr. Lluís Dolcet i Boxeres, Doctor en Medicina i Cirurgia i Degà-emèrit de la Reial Acadèmia de Doctors, que morí el 21 de gener de 1994. Enaltiren la seva personalitat els acadèmics de número Excms. Srs. Drs. Ricard Garcia i Vallès, Josep Ma. Simón i Tor i Albert Casellas i Condom. 1995.

La Unió Europea com a creació del geni polític d'Europa (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Jordi Garcia-Petit i Pàmies, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Llort i Brull, Doctor en Ciències Econòmiques) 1995.

La explosión innovadora de los mercados financieros (Discurs d'ingrés de l'acadèmic corresponent Il·lm. Sr. Emilio Soldevilla García, Doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales, i contestació per l'Excm. Sr. José Méndez Pérez, Doctor en Dret) 1995.

La cultura com a part integrant de l'Olimpisme (Discurs d'ingrés com a acadèmic d'Honor de l'Excm. Sr. Joan Antoni Samaranch i Torelló, Marquès de Samaranch, i contestació per l'Excm. Sr. Jaume Gil Aluja, Doctor en Ciències Econòmiques) 1995.

Medicina i Tecnologia en el context històric (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Felip Albert Cid i Rafael, Doctor en Medicina i Cirurgia, i contestació per l'Excm. Sr. Àngel Aguirre Baztán) 1995.

Els sòlids platònics (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sra. Pilar Bayer i Isant, Doctora en Matemàtiques, i contestació per l'Excm. Sr. Ricard Garcia i Vallès, Doctor en Dret) 1996.

La normalització en Bioquímica Clínica (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Xavier Fuentes i Arderiu, Doctor en Farmàcia, i contestació per l'Excm. Sr. Tomàs Vidal i Bendo, Doctor en Geografia) 1996.

L'entropia en dos finals de segle (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. David Jou i Mirabent, Doctor en Ciències Físiques, i contestació per l'Excm. Sr. Pere Miró i Plans, Doctor en Ciències Químiques) 1996.

Vida i música (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Carles Ballús i Pascual, Doctor en Medicina i Cirurgia, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Espadaler i Medina, Doctor en Medicina i Cirurgia) 1996.

La diferencia entre los pueblos (Discurs d'ingrés de l'acadèmic corresponent Il·lm. Sr. Sebastià Trias Mercant, Doctor en Filosofia i Lletres, i contestació per l'Excm. Sr. Àngel Aguirre Baztán, Doctor en Filosofia i Lletres) 1996.

L'aventura del pensament teològic (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Josep Gil i Ribas, Doctor en Teologia, i contestació per l'Excm. Sr. David Jou i Mirabent, Doctor en Ciències Físiques) 1996.

El derecho del siglo XXI (Discurs d'ingrés com a acadèmic d'Honor de l'Excm. Sr. Dr. Rafael Caldera, President de Venezuela, i contestació per l'Excm. Sr. Àngel Aguirre Baztán, Doctor en Filosofia i Lletres) 1996.

L'ordre dels sistemes desordenats (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Josep Ma. Costa i Torres, Doctor en Ciències Químiques, i contestació per l'Excm. Sr. Joan Bassegoda i Novell, Doctor en Arquitectura) 1997.

Un clam per a l'ocupació (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Isidre Fainé i Casas, Doctor en Ciències Econòmiques, i contestació per l'Excm. Sr. Joan Bassegoda i Nonell, Doctor en Arquitectura) 1997.

Rosalía de Castro y Jacinto Verdaguer, visión comparada (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Jaime de Castro Fernández, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Pau Umbert i Millet, Doctor en Medicina i Cirurgia) 1998.

La nueva estrategia internacional para el desarrollo (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Santiago Ripol i Carulla, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Joaquim Gironella i Coll, Doctor en Medicina i Cirurgia) 1998.

El aura de los números (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Eugenio Oñate Ibáñez de Navarra, Doctor en Enginyeria de Camins, Canals i Ports, i contestació per l'Excm. Sr. David Jou i Mirabent, Doctor en Ciències Físiques) 1998.

Nova recerca en Ciències de la Salut a Catalunya (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sra. Anna Maria Carmona i Cornet, Doctora en Farmàcia, i contestació per l'Excm. Josep Ma. Costa i Torres, Doctor en Ciències Químiques) 1999.

Dilemes dinàmics en l'àmbit social (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Albert Biayna i Mulet, Doctor en Ciències Econòmiques, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Costa i Torres, Doctor en Ciències Químiques) 1999.

Mercats i competència: efectes de liberalització i la desregulació sobre l'eficàcia econòmica i el benestar (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Amadeu Petitbó i Juan, Doctor en Ciències Econòmiques, i contestació per l'Excm. Sr. Jaime M. de Castro Fernández, Doctor en Dret) 1999.

Epidèmias de asma en Barcelona por inhalación de polvo de soja (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sra. Ma. José Rodrigo Anoro, Doctora en Medicina, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Llori i Brull, Doctor en Ciències Econòmiques) 1999.

Hacia una evaluación de la actividad cotidiana y su contexto: ¿Presente o futuro para la metodología? (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sra. Maria Teresa Anguera Argilaga, Doctora en Filosofia i Lletres (Psicologia) i contestació per l'Excm. Sr. Josep A. Plana i Castellví, Doctor en Geografia i Història) 1999.

Directori 2000

Gènesis de una teoría de la incertidumbre. Acte d'imposició de la Gran Creu de l'Orde d'Alfons X el Savi a l'Excm. Sr. Jaume Gil-Aluja, Doctor en Ciències Econòmiques i Financeres) 2000.

Antonio de Capmany: el primer historiador moderno del Derecho Mercantil (discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Xabier Añoveros Trías de Bes, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Santiago Dexeus i Trías de Bes, Doctor en Medicina i Cirurgia) 2000.

La medicina de la calidad de vida (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Luís Rojas Marcos, Doctor en Psicologia, i contestació per l'Excm. Sr. Àngel Aguirre Baztán, Doctor en psicologia) 2000.

Pour une science touristique: la tourismologie (Discurs d'ingrés de l'acadèmica corresponent II·lm. Sr. Jean-Michel Hoerner, Doctor en Lletres i President de la Universitat de Perpinyà, i contestació per l'Excm. Sr. Jaume Gil-Aluja, Doctor en Ciències Econòmiques) 2000.

Virus, virus entèrics, virus de l'hepatitis A (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Albert Bosch i Navarro, Doctor en Ciències Biològiques, i contestació per l'Excm. Sr. Pere Costa i Batllori, Doctor en Veterinària) 2000.

Mobilitat urbana, medi ambient i automòbil. Un desafiament tecnològic permanent (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. Pere de Esteban Altirriba, Doctor en Enginyeria Industrial, i contestació per l'Excm. Sr. Carlos Dante Heredia García, Doctor en Medicina i Cirurgia) 2001.

El rei, el burgès i el cronista: una història barcelonina del segle XIII (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excma. Sr. José Enrique Ruiz-Domènec, Doctor en Història, i contestació per l'Excm. Sr. Felip Albert Cid i Rafael, Doctor en Medicina i Cirurgia) 2001.

La informació, un concepte clau per a la ciència contemporània (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Salvador Alsius i Clavera, Doctor en Ciències de la Informació, i contestació per l'Excm. Sr. Eugenio Oñate Ibáñez de Navarra, Doctor en Enginyeria de Camins, Canals i Ports) 2001.

La drogaaddicció com a procés psicobiològic (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Miquel Sánchez-Turet, Doctor en Ciències Biològiques, i contestació per l'Excm. Sr. Pedro de Esteban Altirriba, Doctor en Enginyeria Industrial) 2001.

Un univers turbulent (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Jordi Isern i Vilaboy, Doctor en Física, i contestació per l'Excm. Sra. Maria Teresa Anguera Argilaga, Doctora en Psicologia) 2002.

L'envelliment del cervell humà (Discurs de promoció a acadèmic numerari de l'Excm. Sr. Jordi Cervós i Navarro, Doctor en Medicina i cirurgia, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Pou d'Avilés, Doctor en Dret) 2002.

Les telecomunicacions en la societat de la informació (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Àngel Cardama Aznar, Doctor en Enginyeria de Telecomunicacions, i contestació per l'Excm. Sr. Eugeni Oñate Ibáñez de Navarra, Doctor en Enginyeria de Camins, Canals i Ports) 2002.

La veritat matemàtica (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Josep Pla i Carrera, doctor en Matemàtiques, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Ma. Costa i Torres, Doctor en Ciències Químiques) 2003.

L'humanisme essencial de l'arquitectura moderna (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Helio Piñón i Pallarés, Doctor en Arquitectura, i contestació per l'Excm. Sr. Xabier Añoveros Trias de Bes, Doctor en Dret) 2003.

De l'economia política a l'economia constitucional (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Joan Francesc Corona i Ramon, Doctor en Ciències Econòmiques i Empresarials, i contestació per l'Excm. Sr. Xavier Iglesias i Guiu, Doctor en Medicina) 2003.

Temperància i empatia, factors de pau (Conferència dictada en el curs del cicle de la Cultura de la Pau per el Molt Honorable Senyor Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya, 2001) 2003.

Reflexions sobre resistència bacteriana als antibiòtics (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numerària Excm. Sra. Ma. de los Angeles Calvo i Torras, Doctora en Farmàcia i Veterinària, i contestació per l'Excm. Sr. Pere Costa i Batllori, Doctor en Veterinària) 2003.

La transformació del negoci jurídic como consecuencia de las nuevas tecnologías de la información (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Rafael Mateu de Ros, Doctor en Dret, i contestació per l'Excm. Sr. Jaime Manuel de Castro Fernández, Doctor en Dret) 2004.

La gestión estratégica del inmovilizado (Discurs d'ingrés de l'acadèmica numeraria Excm. Sra. Anna Maria Gil Lafuente, Doctora en Ciències Econòmiques i Empresarials, i contestació per l'Excm. Sr. Josep J. Pintó i Ruiz, Doctor en Dret.

Los costes biológicos, sociales y económicos del envejecimiento cerebral (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Félix F. Cruz-Sánchez, Doctor en Medicina i Cirurgia, i contestació per l'Excm. Sr. Josep Pla i Carrera, Doctor en Matemàtiques) 2004.

El conocimiento glaciario de Sierra Nevada. De la descripción ilustrada del siglo XVIII a la explicación científica actual. (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Antonio Gómez Ortiz, Doctor en Geografia, i contestació per l'acadèmica de número Excm. Sra. Maria Teresa Anguera Argilaga, Doctora en Filosofia i Lletres (Psicologia) 2004.

Los beneficios de la consolidación fiscal: una comparativa internacional (Discurs de recepció com a acadèmic d'Honor de l'Excm. Sr. Rodrigo de Rato y Figaredo, Director-Gerent del Fons Monetari Internacional. El seu padrí d'investidura és l'acadèmic de número Excm. Sr. Jaime Manuel de Castro Fernández, Doctor en Dret) 2004.

Evolución histórica del trabajo de la mujer hasta nuestros días (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Eduardo Alemany Zaragoza, Doctor en Dret, i contestació per l'acadèmic de número Excm. Sr. Rafel Orozco i Delcós, Doctor en Medicina i Cirurgia) 2004.

Geotecnia: una ciencia para el comportamiento del terreno (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Antonio Gens Solé, Doctor en Enginyeria de Camins, Canals i Ports, i contestació per l'acadèmic de número Excm. Sr. Eugenio Oñate Ibáñez de Navarra, Doctor en Enginyeria de Camins, Canals i Ports) 2005.

Sessió acadèmica a Perpinyà, on actuen com a ponents; Excm. Sra. Anna Maria Gil Lafuente, Doctora en Ciències Econòmiques i Empresariales i Excm. Sr. Jaume Gil-Aluja, Doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales: "*Nouvelles perspectives de la recherche scientifique en économie et gestion*"; Excm. Sr. Rafel Orozco i Delcós, Doctor en Medicina i Cirurgia: "*L'impacte mèdic i social de les cèl·lules mare*"; Excm. Sra. Anna Maria Carmona i Cornet, Doctora en Farmàcia: "*Nouvelles stratégies oncologiques*"; Excm. Sr. Pere Costa i Batllori, Doctor en Veterinària: "*Les résistences bactériennes a les antibiotiques*". 2005.

Los procesos de concentración empresarial en un mercado globalizado y la consideración del individuo (Discurs d'ingrés de l'acadèmic de número Excm. Sr. Fernando Casado Juan, Doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales, i contestació de l'Excm. Sr. Josep Ma. Costa i Torres, Doctor en Ciències Químiques) 2005.

"Son nou de flors els rams li renc" (Discurs d'ingrés de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Jaume Vallcorba Plana, Doctor en Filosofia i Lletres (Secció Filologia Hispànica), i contestació per l'acadèmic de número Excm. Sr. José Enrique Ruíz-Domènec, Doctor en Filosofia i Lletres) 2005.

Historia de la anestesia quirúrgica y aportación española más relevante (Discurs d'ingrés de l'acadèmic de número Excm. Sr. Vicente A. Gancedo Rodríguez, Doctor en Medicina i Cirurgia, i contestació per l'acadèmic de número Excm. Sr. Josep Llori i Brull, Doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales) 2006.

**La Reial Acadèmia, bo i respectant
com a criteri d'autor les opinions
exposades en les seves publicacions,
no se'n fa responsable ni solidària.**

© Reial Acadèmia de Doctors
Impressió: Imprenta Baltasar 1861
Tels. 93 346 91 52 - 93 346 92 06
Tiratge 350 exemplars

Dipòsit Legal: B-15546-2006

REIAL ACADÈMIA DE DOCTORS

-Publicacions-